

Haagse Vogelbescherming

De wulp

55e jaargang nr. 4 - november 2024

De Wulp

55e jaargang, nr. 4, november 2024

COLOFON

De Wulp is een kwartaaluitgave van de Haagse Vogelbescherming die gratis wordt toegezonden aan de leden.

HVB digitaal

www.haagsevogels.nl

www.vogelopvangdewulp.nl

www.facebook.com/HaagseVogels/

www.facebook.com/vogelopvangdewulp/

www.instagram.com/haagsevogels

Fotografie

Adri de Groot, Tom Loorij, Boudewijn Schreiner, Vogelopvang De Wulp, Caroline Walta, Foeke Zeilstra e.a.

Kopij

Inleveren artikelen voor De Wulp zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk op 15 januari 2025.

Redactie

Foeke Zeilstra

Loes Loorij (corrector)

E-mail: dewulp@gmail.com

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen te redigeren, in te korten of niet te plaatsen. Auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud van hun bijdragen. Publicatie betekent niet dat de daarin vermelde meningen het inzicht van de redactie of van de vereniging weergeven.

Foto's

Wat betreft ingezonden foto's geldt het volgende. De keus van foto's ligt bij de redactie. De kwaliteit en de beschikbare ruimte bepalen of ze wel of niet worden geplaatst. Incidenteel zullen foto's worden bijgesneden. Foto's met toevoegingen in de foto zoals namen, copyright-tekens e.d. worden niet geplaatst. De namen van de fotografen worden in het colofon vermeld.

Vormgeving en druk

Pasmans Drukkerij Den Haag

Oplage: 1100 exemplaren

De Wulp wordt gedrukt op chloor- en zuurvrij papier dat tevens FSC-gecertificeerd is.

Foto voorpagina: *staartmees*

gefotografeerd door Boudewijn Schreiner

- 3 Van de voorzitter
- 4 De boeiende vogelwereld van Reinder de Boer en Tim den Outer
Wim Kooij
- 7 Uitnodiging Nieuwjaarsreceptie
- 8 Sharon Lexmond 12,5 jaar bij Vogelopvang De Wulp
- 11 - Even voorstellen: Nieuw redactieleden
Judith van Wijk en Leonie Jansen
- Grote hoeveelheid vogelvoer ontvangen
- 12 De spreekw is indrukwekkend
Floris de Boer
- 14 De Stadsvogelatlas in wording
Foeke Zeilstra
- 16 Voorjaarslezingen bij de ANWB
- 18 In gesprek met Jhr. Mr. F.C.M. van Rijckevorsel
Wim Kooij
- 22 Vogels van de Nederlandse Rode Lijst: de graspieper
Tom Loorij
- 25 De kauw triomfeert in de stad maar verliest elders terrein
Wim Kooij
- 26 Vogelopvang op weg naar de winter ...
Sharon Lexmond
- 30 Einde van een tijdperk
Caroline Walta
- 32 CEL Dag(deel)excursies
- 34 Veldwaarnemingen - Wim Kooij
- 37 Voorlopige uitkomsten MUS-Project 2024
Tom Loorij
- 38 Ooievaars in de wijk - *Hetty Mos*
- 39 Vogelvangst in Solleveld, een oude traditie
Martin Lok
- 43 Verenigingswinkel en contactgegevens

Welkom nieuwe leden!

X.P.G. de Miscault, Den Haag

R.F.A. Bitterlich, Den Haag

M. Zandkuijl, Den Haag

C. de Weerd, Den Haag

K. Leeuwis, Den Haag

B.J. Boers, Den Haag

M.J.W.T. Nollen, Den Haag

C. Sopers, Den Haag

A.J. Karelsen, Den Haag

P.E.M. van Zoest, Den Haag

P. Bierens, Den Haag

M. Enthoven, Den Haag

M.P. van den Burg, Den Haag

K. de Mol van Otterloo,

Den Haag

J.R.I. Wieles, Den Haag

Nooit te oud om jong te zijn!

Het is u natuurlijk niet ontgaan: op 23 september 2025 bestaat de Haagse Vogelbescherming 100 jaar. Een respectabele leeftijd, of zoals de jeugd zou zeggen 'dat is niet niks.' In al die jaren heeft de vereniging zich ingezet voor de vogels in ons verzorgingsgebied. Grote namen gingen ons voor. Hun daden waren niet minder groot. Een aantal generaties heeft hun belangstelling en liefde voor de vogelwereld kunnen verdiepen door deelname aan excursies, het volgen van lezingen, cursussen, steun aan de Vogelopvang en ons Veldwerk. Activiteiten die we – business as usual – zullen voortzetten op weg naar onze 200ste verjaardag. Wat onze voorgangers dreef en ons nu nog steeds drijft, is het zoeken naar antwoord op de voortdurende vraag wat we nog meer voor onze vogels kunnen betekenen. Als individu, maar ook als vereniging. Wat staat u te wachten in ons jubileumjaar 2025? Allereerst: houd 27 en 28 september 2025 vrij in uw agenda! In dat weekend wordt op een feestelijke manier onze 100ste verjaardag gevierd. Maar er is meer nieuws. In deze Wulp vindt u ook de uitnodiging voor onze Nieuwjaarsreceptie op zondagmiddag 12 januari in De Stal. En noteert u ook zaterdag 22 februari a.s. Op die dag vindt de Landelijke IJsvogeldag plaats in het Zandvliet Lyceum aan de Bezuidenhoutseweg. De HVB is gastheer, levert vrijwilligers en de dagvoorzitter. Over al deze activiteiten wordt u nader bericht via de Ganzenveer en op onze website.

Graag wil ik een aantal lopende projecten aanstippen. Rijp en groen door elkaar. U ziet verderop in deze Wulp dat de redactie van de Wulp is uitgebreid met de komst van Judith van Wijk en Leonie Jansen. Ze zijn ook de drijvende kracht achter de lancering van ons Instagram account haagsevogels waarop informatie en prachtige foto's wordt geplaatst. Ik ben blij met hun komst. Ook wordt gewerkt aan een nieuwe huisstijl voor de HVB.

Dat betekent de invoering van een nieuw logo en – maar dat ziet u pas in februari – een nieuw uiterlijk van dit blad en van onze website. Ook de inmiddels beroemde HVB-vrijwilligerskalender wordt dit jaar anders opgezet en in een nieuw jasje gestoken. We zijn blij dat begin november de plantwerkzaamheden in het nieuwe Vogelrustgebied aan de Else Mauhslaan zijn begonnen. Het is niet het 12^e - zoals ik eerder schreef - maar het 13^e Vogelrustgebied dat wordt beheerd door de HVB. We werken toe naar nummer 14 en 15. In de komende maanden zijn we van plan twee nieuwe ijsvogelbroedwanden te bouwen. Dat geldt ook voor de plaatsing van gierzwaluwkasten. Waar we het van doen? Natuurlijk proberen we bij goede doelenfondsen steun te krijgen. Maar een bijzondere ontwikkeling is ook dat de Gemeente Den Haag heeft besloten om een aantal Veldwerk projecten van de HVB te ondersteunen. De details worden nu uitgewerkt en we denken dat we met ingang van 1 januari a.s. van start kunnen gaan. De steun geldt voor meerdere jaren. Dit staat los van de subsidie aanvraag voor steun aan Vogelopvang De Wulp, die loopt nog. Dan het Inventarisatierapport: het jaar 2023 wordt gecombineerd met 2024 en zal in het voorjaar van 2025 in één band verschijnen. In dit verband is de HVB-spelling van vogelnamen van belang. Het bestuur heeft besloten dat we - al dan niet voorlopig - in onze uitingen vogelnamen met een kleine letter zullen spellen.

Tot slot een overdenking en wens. Ook al vordert onze leeftijd gestaag, we zijn nooit te oud om jong te zijn! De Haagse Vogelbescherming is wat mij betreft volgend jaar geen 100 jaar oud, maar 100 jaar jong! Ik hoop velen van u op zondag 12 januari op de Nieuwjaarsreceptie te ontmoeten!

Foeke Zeilstra,
voorzitter HVB.

Trekvogels tellen boven op een monument

De boeiende vogelwereld van Reinder de Boer en Tim den Outer

WIM KOOIJ

Langs onze kust worden op verschillende locaties trekvogels geteld. Eén zo'n plek is de top van de Meteotoren op het Zwarte Pad. Hier spenderen Reinder de Boer en Tim den Outer vele uren, vooral tijdens de herfst en voorjaar, als de vogeltrek in volle gang is.

Reinder (links) en Tim bij de Meteotoren

‘Kom eens langs’, luidde de uitnodiging. Wij – Wim Kooij en Foeke Zeilstra – namen er op een vrijdagmorgen eind oktober een kijkje. Het aantal voorbijtrekkende vogels viel niet mee. De combinatie van zacht weer en matig zicht waren daar vermoedelijk schuldig aan. Ook de vogelgeluiden bleven goeddeels beperkt tot wat gekrijs van meeuwen en kraaien en zo af en toe een schel ‘schrie’ van een

overvliegende koperwiek. De enthousiaste verhalen van vogelmakkers Reinder en Tim maakten veel goed. Onze vogelaarsharten werden geraakt door hun boeiende, vol passie vertelde belevenissen tijdens de vogeltrek.

De locatie

Tijdens de Koude Oorlog werden in Nederland maar liefst 279 luchtwachtorens

gebouwd om het gevaar vanuit het Oosten vroeg te signaleren. Veel van deze torens vallen niet echt op, maar Luchtwacht-toren 5C1, die in 1954 werd opgetrokken, steekt bescheiden maar toch opvallend boven het Zwarte Pad uit. De toren is een meter of tien hoog, heeft een plat dak en staat op een duin van 30 m hoog. Later werd deze bijzondere toren niet langer gebruikt als uitkijkpost, maar werd er meteorologische apparatuur geplaatst. Het maakt deel uit van een netwerk van meetpunten dat zich uitstrekt van Noorwegen tot de Pyreneeën. De naam Meteor-toren voor dit inmiddels als monument erkende gebouw, is dan ook niet verrassend. Boven op de toren heb je vanaf 40 m boven zeeniveau een fraai uitzicht, een soort Panorama Mesdag anderhalve eeuw na dato. Bij helder weer kun je de hoogovens in IJmuiden zien. En een ideale plek om vogels te observeren, zowel over de duinen als op zee. De toegang tot het torentje is overigens nogal exclusief. Maar Tim licht toe dat ze hiermee geluk hebben gehad, omdat zijn vrouw de beheerder kent. En die was weer bereid om medewerking te verlenen aan hun onderzoeksactiviteiten.

Want onderzoekers, dat zijn Reinder en Tim. Al zo'n 10 jaar lang worden hun tellingen minutieus vastgelegd op Trekstellen.org - Telpost beheer Zwarte Pad (Meijendel) Tijdens inmiddels 1662 teluren zijn door hen meer dan 2 miljoen (!) vogels geteld verdeeld over bijna 250 soorten. Spreeuw en vink nemen meer dan de helft voor hun rekening. Sommige vogels gaan qua aantallen richting de 100.000 zoals kokmeeuw, aalscholver en koperwiek. Andere zijn slechts één keer vastgesteld waaronder spectaculaire soorten als kraanvo-

gel, steppekiekendief, klapexster, pestvogel en hop. Reinder en Tim zijn niet alleen vogelliefhebbers maar hebben ook oog voor wat er nog meer zwemt en vliegt. En zo komen we ook (grijze) zeehonden en bruinvissen tegen in de overzichten en trekkende vlinders zoals de dagpauwoog en de atalanta.

Meer waarnemingen door de jaren heen
Oktober is de topmaand qua aantallen. De mannen maken deze maand dan ook extra veel teluren. Zo geldt voor spreeuw en vink dat er half oktober al meer vogels zijn geteld dan in de rest van de maanden bij elkaar. Hetzelfde, met iets bescheidener aantallen van ruim 3.000, geldt voor koperwiek en zanglijster. Vrijwel alle exemplaren van de laatste soort passeerden tijdens één piekdag vroeg in oktober. Gaan we iets verder terug in de tijd dan komen we de volgende records en piekmomenten tegen. We doen een greep uit de tellingen van Reinder en Tim.

- 15.342 kramsvogels op 30 oktober 2016
- 2.800 sijzen op 13 oktober 2019
- 2.198 roodkeelduikers als Sinterklaas-cadeau in 2020
- 7.215 graspiepers op 2 oktober 2021
- 38.750 spreuwen op 23 oktober 2021
- 89.180 vinken en eveneens op deze datum
- 27.235 koperwieken.
- 3.800 alken en zeekoeten op 9 januari 2022
- 4.495 Kieviten, een soort die doorgaans niet met de winter wordt geassocieerd op 18 december 2022
- Bijna 500 gele kwikstaarten tussen 5 en 8 september 2023
- 595 tureluurs op 15 juli van dit jaar.

De 23-ste oktober 2021 was de beste trek-dag van het laatste decennium.

Verhalen

Naast al deze koele feiten en cijfers kunnen de heren vol vuur en smeug vertellen over hun natuurbeleving. Zoals over 40 grote zilverreigers die als groep statig voorbijtrokken, over de Wassenaarse raaf die zo nu en dan wordt gespot en over het speciale gevoel dat een laag voorbij vliegende blauwe kiekendief bij hen oproept. En dan was er in het voorjaar nog de roodborsttapuit en blauwborst, die in het voorjaar een territorium hadden in het duin vlak bij de toren. Vaak appen Reinder en Tim elkaar al om 5 uur 's ochtends. 'Wat gaan we vandaag doen?' Ze vogelen niet alleen vanaf de Meteotoren. Het weer en vooral ook windrichting en windkracht spelen een grote rol bij de te maken keuze. Trekvogels worden ook gespot bij de Scheveningse pier en rond de havenhoofden. De mannen zijn verder zeer actief voor de Vogelwerkgroep Meijndel, waar hun vogelvriendschap begon. Daar verrichten ze zowel trek- en wintertellingen als broed-

vogelinventarisaties, een deel doen ze alleen en een deel als duo. Reinder stelt filosofisch: 'Het leuke van met Tim vogels kijken is niet alleen om dat samen te doen, maar dat ik me daar ook heel rustig en alleen – dus zonder overbodig geklets - bij kan voelen'. Beiden tellen ook in stedelijke groengebieden als het Verversingskanaal, de Nieuwe Scheveningse Bosjes en het Westbroekpark. Tim doet bovendien al jaren MUS-tellingen in de bebouwde kom van Scheveningen en Reinder verricht allerlei soorten monitoring, variërend van specifieke gebieden zoals de strook langs het Verversingskanaal tot soorten als appelvink en zwarte roodstaart. Hij heeft al meer dan 50.000 (!) waarnemingen vastgelegd op waarneming.nl. Dat het daarbij om meer dan 1400 soorten gaat illustreert dat Reinder naar veel meer in de natuur kijkt dan vogels alleen. Met een beetje 'soortenjagen' is niks mis. Maar beiden stellen daarbij voor henzelf als randvoorwaarde dat dit dan wel duurzaam gebeurt, bereikbaarheid per fiets is een randvoorwaarde. Dus op pad gaan voor de uiterst zeldzame roetvliegenvanger op 6 oktober jongstleden in de Ganzenhoek past daarin. Maar hun verbazing is groot dat zo'n vogeltje honderden vogelaars van heinde en verre in beweging krijgt.

Tot slot

De heren naderen allebei met rasse schreden hun pensioen. Voor Tim is het in mei '25 al zo ver, Reinder volgt later dat jaar. Maar ze weten nu al vele jaren naast hun banen gemiddeld 20 uur per week aan veldwerk te besteden. Wat feitelijk neer komt op een halve baan erbij. Beiden zijn ze topfit, dus we kunnen vermoedelijk wel dra nóg meer van hun kennis en ervaringen gaan genieten!

Uitnodiging Nieuwjaarsreceptie zondag 12 januari 2025

De traditionele Nieuwjaarsreceptie van de Haagse Vogelbescherming vindt plaats op *zondagmiddag 12 januari a.s.* HVB-leden en vrijwilligers van onze vogelopvang de Wulp zijn van harte welkom van 15.30 tot 17.00 uur in

‘De Stal’

Zijdeweg 60, 2245 BZ Wassenaar

U vindt ‘De Stal’ achter restaurant ‘De Landbouw’.

We staan stil bij de gebeurtenissen in 2024 en blikken vooruit op het jaar 2025. Maar we houden het licht, het is bovenal plezierig om elkaar in informele sfeer weer te spreken. We willen rond 17.00 uur afronden.

Het bestuur hoopt vele leden en vrijwilligers te mogen ontmoeten

Tot zondag 12 januari!

12,5 jaar bij Vogelopvang De Wulp

Sharon Lexmond was onlangs 12,5 jaar in dienst bij Vogelopvang De Wulp. Ter gelegenheid hiervan spraken Leonie Jansen en Judith van Wijk haar over hoe ze ooit bij De Wulp terecht kwam, wat er in die tijd veranderd is en enkele memorabele patiënten.

Je bent 12,5 jaar in dienst bij De Wulp, maar hoe ben je daar eigenlijk terechtgekomen?

‘Ik ben 12,5 jaar in vaste dienst, maar ben als stagiair begonnen, dus in totaal werk ik hier al bijna 16 jaar. Ik heb een gecombineerde opleiding paraveterinair met diermanagement gedaan, in eerste instantie met de intentie om dierenartsassistent te worden. Daarvoor moest ik een verplichte stage lopen en zo kwam ik bij de vogelopvang terecht. Ik wilde eigenlijk helemaal niet met vogels werken, maar veel liever met vissen. Qua diergroep lijken vogels en vissen wel een beetje op elkaar, zo veel variatie. Ik koos voor De Wulp omdat ik niets van vogels wist, ik vond ze gewoon saai, maar waarom eigenlijk? Misschien was het wel onterecht, en ze bleken inderdaad superleuk te zijn. Ieder schooljaar kwam ik terug.

Na het behalen van mijn diploma ben ik eerst als dierenartsassistent aan het werk gegaan, maar na een jaar werd ik gebeld met de vraag ‘Er gaat iemand weg, zie jij het zitten om hier te komen werken?’ Dat heb ik gedaan, ik kreeg één inwerkdag en toen begon ik half april, bij de start van het broedseizoen, met allemaal vrijwilligers die zeiden: ‘Wie ben jij? Wat kom je doen?’ Achteraf zou ik dat nooit meer zo doen, meteen in het diepe springen.’

De vogelinteresse is dus ook echt hier ontstaan?

‘Zeker! Je ziet hier een volle babykamer met allemaal jonge koolmeesjes. Als je dan

later naar school fietst en je hóórt een nest jonge koolmeesjes, herken je ineens dat geluid. Dan ga je de link leggen en veel bewuster buiten lopen en meer herkennen. Dan wordt het leuk. Maar een echte vogelaar ben ik niet, ik loop niet met een verrekijker en ik herken de meeste geluiden niet, want hierbinnen doen ze alleen de alarmroep en ze bedelen om voedsel. De zang en een vliegbeeld herken ik ook niet. Wat wel heel leuk is, is dat ik nu in een traject zit om futen te mogen gaan ringen. Ik ben momenteel aspirant-ringer.’

Wat vind je de leukste vogel om te helpen?

‘Dat vind ik lastig. Ik word er heel blij van

als een dier heel slecht binnenkomt en het toch lukt om hem weer vrij te laten. Dan maakt het niet uit of dat ‘maar’ een roodborstje is. Ik word ook altijd blij van zeevogels of futen. Dat zijn moeilijke vogels, maar daar ligt wel onze expertise. Tijdens de verbouwing van een jaar of zeven geleden heb ik me er ook hard voor gemaakt dat er speciale baden kwamen voor de zeevogels, want je kunt het niet maken om een opvang bij zee te zijn en dan geen goede voorzieningen te hebben. We krijgen nu ook veel vogels van andere opvangcentra die niet die faciliteit hebben.’

Is er veel uitwisseling tussen centra?

‘Heel veel. Ook van ons uit, want we zijn qua aantallen wel uit onze muren gegroeid. Toen ik hier kwam, zaten we rond de 6000 vogels per jaar, nu zijn er jaren dat we over de 10.000 gaan. We moeten regelmatig aan andere opvangen vragen of ze grotere groepen van ons kunnen overnemen, omdat de druk in de volières te groot wordt. Wij krijgen dan weer de futen, janvangenten, zeekoeten en alken van de centra om ons heen.’

Wat was je gedenkwaardigste patiënt in die 12,5 jaar?

‘Poeh, dat vind ik echt heel moeilijk. Het is net iets makkelijker om alleen het afgelopen jaar te nemen. Een geval dat heel leuk was, was een roodkeelduiker. Die zijn supermoeilijk in de opvang, omdat ze vaak secundaire problemen ontwikkelen. Een vogel komt binnen omdat hij besmeurd is met olie, maar dan krijgt hij er nog doorligplekken of luchtweginfecties bij. In de opvang zitten is voor die vogel niet goed. Daar moet je op anticiperen, heel snel werken, je voorbereiden op die extra problematiek, met een netbodem, met poot-

verbandjes tegen doorligplekken en medicatie om schimmel in de luchtwegen te voorkomen. Hij heeft vrij lang in de opvang gezeten, maar we hebben hem uiteindelijk vrij kunnen laten. Dat was de allereerste voor ons. Je wordt er heel blij van als het met zo’n dier lukt.

Verder hebben we natuurlijk onze wall of fame. Daar staan heel veel bijzondere patiënten op die indruk gemaakt hebben de afgelopen jaren, zoals een alpengierzwaluw (de eerste geringde in Nederland ooit en pas drie keer gezien), of de grijswangdwerglijster (de eerste in ooit in Nederland), of een stormvogeltje... Dat zijn de spannender vogels.

Er zijn ook echt moeilijke soorten. Voeding van bepaalde jonge vogelsoorten is soms nog heel lastig. Of neem bijvoorbeeld houtsnippen. Die raken heel erg gestrest in de opvang, vroeger stuiterden die echt door de hokken. Het zijn vogels die de hele dag staan te springen, met hun kop tegen het plafond, tot bloedens toe en ze eten ook niet vanwege de stress. Voorheen moesten ze zo snel mogelijk de opvang uit, maar je wilt ze beter maken. Dus zijn we hier bosbodem gaan nabootsen, hebben een berg regenwormen gekocht en zijn gaan tellen wat er werd gegeten. Ook gingen we de houtsnippen wegen om te zien of ze aankwamen. Doordat we er zo intensief mee bezig zijn geweest, hebben we nu heel veel kennis die we delen met collega’s. Een ander voorbeeld zijn de babyfuten. Wij zijn de eerste opvang in Nederland die jonge futen groot krijgen. En nu krijgen we de baby’s vanuit heel Nederland en in ruil krijgen die opvangcentra grote groepen gemakkelijke vogels zoals eksters, kraaien of kauwen terug. Die zijn makkelijk groot te krijgen, eten alles, je hebt er alleen grote volières voor nodig en die

hebben wij niet. Dus om nog even terug te komen op de meest bijzondere vogel: dat zijn die soorten waarmee je heel intensief bezig bent geweest, tot je een bepaald resultaat hebt bereikt.’

Is de opvang veel veranderd in 12,5 jaar?

‘Ja! Het is veel professioneler geworden. En dat is ook wel logisch, want we zijn van een heel grote groep met zeer fanatieke mensen die allemaal op vrijwillige basis hun best deden, veranderd in een groep die wordt aangestuurd door drie professionele dierverzorgers. Die weten waar ze hun kennis halen en niet bang zijn om te overleggen. Je ziet dat in opvangen die wat gedateerder zijn nog heel veel wordt geëxperimenteerd. Dat is op zich goed, maar het hoeft niet meer, want er is inmiddels erg veel kennis beschikbaar in de literatuur. Ik ben blij met mijn collega’s Lizzy Looijestijn en Shelly Rijpstra. We vormen hier met z’n drieën al een jaar of acht een stabiel, hecht en goed op elkaar ingespeeld team. Dus ja, het is enorm veranderd, maar die basis was er al. De basis van gewoon fanatieke vogelmensen. We zijn tegenwoordig ook strenger met selectie aan de poort, realistischer. Alleen vogels die een serieuze kans maken, worden opgenomen.’

Hoe is de samenwerking met de dierenambulance?

‘Er zitten zes dierenambulanceregio’s op onze opvang. We gaan zeker één keer per jaar langs met een presentatie en een casusbehandeling om de chauffeurs een beetje te onderwijzen. We willen graag dat ze de vogels op een bepaalde manier aanleveren en dat zij zelf een goede inschatting kunnen maken van wat prioriteit heeft en wat niet. Ze kunnen daarnaast altijd advies op afstand vragen met een WhatsApp-

telefoon, ze kunnen dan bijvoorbeeld een filmpje sturen.’

Wat zou je doen met een miljoen?

‘Dan zou ik meteen nog iemand extra in dienst nemen. We hebben nu drie vaste medewerkers, maar er is heel veel werk. In de zomer zijn we alledrie volledig aan het werk op de vloer en dan heb je nog een groep stagiairs en vrijwilligers. Je werkt dus eigenlijk ook veel met mensen naast de vogels. En in de winter is het rustiger, maar dan moet je weer de presentaties voorbereiden. Eigenlijk is er weinig rust. We zijn heel trots op het feit dat we het implanteren van veren naar een hoger niveau hebben getild. De techniek bestond al heel lang, maar wij doen nu volledige verenvakketten. In december mag ik op de Universiteit Utrecht hierover een workshop geven aan de dierenartsen in opleiding. Dan wordt het groter en nemen mensen het serieuzer. Dan draag je dus iets heel nuttigs bij als opvang. Het kost wel veel tijd, dus die moet je ervoor vrijmaken. Misschien zou ik met een miljoen dus wel twee mensen in dienst nemen.’

Wil je de lezers van De Wulp nog iets meegeven?

‘Vrijwilligers zijn, waar dan ook, onmisbaar! We hebben hier een superfijne, goeie groep vrijwilligers waardoor we dit zo kunnen blijven volhouden.’

EVEN VOORSTELLEN ....

Judith van Wijk en Leonie Jansen nieuwe leden Redactie commissie HVB

Judith en Leonie kennen elkaar al bijna 30 jaar. Ze studeerden alle twee Engels in Utrecht en kwamen na hun studie beide ook nog eens in Den Haag terecht. Ergens in 2015 kwam hun tot dan toe latente liefde voor vogels tot bloei. Tegenwoordig trekken ze er wekelijks op uit om vogels te kijken. Ze begonnen als vogelende fotografen, maar nu zijn ze fotograferende vogelaars. Door hun liefde voor zowel taal als vogels is een

stap naar de redactiecommissie van de Haagse Vogelbescherming een logisch vervolg. Het bestuur is blij met hun komst. Judith en Leonie zijn actief op Instagram en willen zich inspannen om daar ook de Haagse Vogelbescherming zichtbaarder te maken. De HVB is daar te vinden onder @haagsevogels.

Grote hoeveelheid vogelvoer ontvangen

‘Geef de vogels Winter Energie’

JEROEN MELCHERTS

Net als vorig jaar heeft Vivara de Haagse Vogelbescherming een grote hoeveelheid vogelvoer geschonken. Vivara uit Venray is een toonaangevend bedrijf van natuurbeschermingsproducten. Met deze ruimhartige donatie kunnen de beheerders van onze 12 vogelrustgebieden in de komende winterperiode goed uit de voeten. Maar ook voor de vogels in uw tuin of op uw balkon hebben we voer beschikbaar. Wij hebben de grote hoeveelheid voer omgepakt naar kleinere zakjes vol gepelde zonnebloempitten, gebroken pinda's, gedroogde meelwormen enz. De HVB stelt de zakjes gratis beschikbaar. Ze zijn te krijgen op alle locaties waar de HVB deze winter en in het vroege voorjaar activiteiten

organiseert. Lezingen, excursies, vogelwandelingen, onze Vogelopvang enz. We noemen deze campagne ‘Geef de vogels Winter Energie.’ Denk bij het voeren van vogels aan de spelregels van de gemeente voor uw woonomgeving. Voer doordacht en met mate. Als er veel voer op de grond valt trekt dat muizen aan. Het voer is hoogenergetisch, dus mengen met ander voer is niet nodig. Bij vragen kunt een mailtje sturen aan ondergetekende via jmelcherts@zonnet.nl
Meer informatie over Vivara vindt u op www.vivara.nl.

De spreeuw is indrukwekkend

FLORIS DE BOER

Een tijdje terug zat ik met een klein gezelschap in de auto ter hoogte van Rotterdam, op de A16, afslagen naar Capelle aan de IJssel en Feyenoord. U kent de plek misschien. Het was al donker. Overal om je heen zie je hoge woontorens, flats. Per appartement één verlicht raam. Of – bij galerijflats – één brandend lichtje bij de voordeur.

Iemand in het kleine gezelschap begint zachtjes te zingen: *'Little boxes on the hillside... and they all look all the same'*. We hebben ergens nog een LP waar de vertolking door Pete Seeger van dit charmante liedje op staat. Mild spottend neemt de song het Amerika van de jaren zestig op de hak. Iedereen in dezelfde huisjes, met nette gazonetjes en glimmende autootjes. Burgerlijk! Je hoort het woord tegenwoordig haast niet meer.

“Weet je wel hoe moeilijk het is om in zo’n flat terecht te komen?” Dat is een onverwachte vraag. Je ziet tienduizenden flats en nog meer eengezinswoningen. *Little boxes, little boxes*. Het lot beschikt kennelijk dat je daar ooit terechtkomt. Het liedje suggereert dat. Je wordt er geboren, je krijgt leuke kinderen, die kinderen gaan naar school en dan naar de universiteit en dan naar het een of andere bedrijf. Waarna ze zelf een *little box* aanschaffen en het verhaal opnieuw begint.

“Weet je wel hoe moeilijk het is om in zo’n flat terecht te komen?” Goeie vraag. En dan heb ik het niet eens per se over mensen die wat minder getalenteerd zijn, een suffe opvoeding achter de rug hebben, of die met een handicap moeten leven. Of die een minder courante overtuiging koesteren, dan wel belast zijn met een uiterlijk dat weerzin oproept. Dan is het bemachtigen van een *little box* voor jezelf en je gezin misschien wel topsport. Of een kwestie van gigantisch geluk hebben. Een flat

Foto: Boudewijn Schreiner

is dan wel geen villa, maar sowieso is het toch hard werken om ervoor in aanmerking te komen. Je moet wel iets kúnnen. Een beetje respect graag!

Zo. Dat gezegd zijnde gaan we het nu over spreeuwen hebben. Spreeuwen zijn collectivistisch in hart en nieren.¹ Het is dat vogels niet aan politiek doen, anders zouden alle spreeuwen socialistisch stemmen.

¹ In Nederland is het de SOVON die de cijfermatige kant van het vogelonderzoek voor zijn rekening neemt. Bij de spreeuw ligt het aantal broedparen over de periode 2013-2015 tussen 450.000-750.000. In de periode 1980 tot 1990 lag dat getal nog dik boven een miljoen. In het winterhalfjaar hebben we méér spreeuwen, omdat – tot de klimaatverandering er een eind aan zal maken – heel veel noordelijke spreeuwen zich hier tijdelijk ophouden. Een groot deel van onze eigen kweek geeft in die maanden de voorkeur aan het noorden van Frankrijk en zuidelijk Engeland.

In ieder geval links. Een plattelandsvogel als het paapje komt natuurlijk al snel bij het CDA uit. En de echte individualisten in onze avifauna, zoals havik, sperwer en koekoek zullen uiteindelijk allemaal VVD-aanhangers blijken te zijn. Een kwestie van *survival of the fittest*.

Maar dan die spreeuw, die is boven alles sociaal. De gezamenlijkheid zit in zijn DNA. Als ze als kuiken uit het ei kruipen blijkt dat nog nauwelijks. Een gemiddeld broedsel telt vijf eieren. Er zijn genoeg vogelsoorten, vooral kleintjes, die hogere aantallen scoren. Wel broeden spreeuwen graag bij elkaar in de buurt. Vroeger kon je in sommige oudere wijken bijna van kolonies spreken, want huisvesting zoeken ze vaak onder dakpannen. Maar vaak is dat ook niet zo, dus hier leggen ze het qua sociaal gedrag af tegen echte kolonievogels zoals meeuwen en roeken. Maar nu komt het: de meeste spreeuwen in een bepaald gebied beginnen tegelijkertijd met broeden (afhankelijk van het weer, maar vaak rond 25 april), waardoor de legsels ook gelijktijdig uitkomen en uitvliegen. En voordat je er erg in hebt zie je begin juni overal al groepjes spreeuwen rondvliegen. Eerder zijn die intergenerationeel samengesteld: ouders met nog vaak om voedsel bedelende jongen. Later zie je het jonge spul domineren in groepen, waarschijnlijk omdat veel senioren aan een tweede leg zijn begonnen. In de nazomer worden die groepen steeds groter. Tot we in de nazomer en het vroege najaar een keer de krant openslaan en foto's zien van gigantische slaapvluchten. Duizenden, tienduizenden spreeuwen hebben elkaar opgezocht om samen de nacht door te brengen. Meestal blijven die wolken in de lucht op en neer bewegen in de directe omgeving

van de plek waar het hele spul uiteindelijk gaat landen. Alsof ze door een onzichtbare hand geregisseerd worden, zo vervormen de zwermen. Het doet qua vorm een beetje denken aan die sfeerlampen met traag opstijgende gekleurde bellen die een paar decennia terug in de mode waren, de zogenaamde lavalampen. Alleen bewegen de spreeuwenzwermen veel sneller. Sterker nog: de ene zwerm kan ook dwars door een aanpalende zwerm heen sprinten. Schijnbaar moeiteloos; je weet niet wat je ziet. Het woord spectaculair is een *understatement*. Helemaal te gek wordt het als een roofvogel zich ertegenaan gaat bemoeien, bijvoorbeeld een slechtvalk of een sperwer. De spreeuwen verdedigen zich dan door een volmaakte compacte bal te vormen, waarbij de sterkste exemplaren zich kennelijk verzekeren van een veilige plek in het midden.

Uiteraard zijn sommige mensen, waaronder wetenschappers, zich gaan afvragen hoe het mogelijk is dat die beesten zich – zonder geëigende opleiding – deze acrobatische toeren eigen hebben kunnen maken. Want ondanks het feit dat ze best hard vliegen (ca. 35 kilometer per uur), vlak naast elkaar fladderen en om de haverklap een scherpe bocht maken, komen er toch geen botsingen voor. Prof. dr. Charlotte Hemelrijk (RUG) heeft aan de hand van een model wetenschappelijk onderzocht hoe ze dat lukt. Wat blijkt? Elke spreeuw houdt ongeveer zeven (7) burens in de gaten en reageert bliksemsnel op hun vlieggedrag.

Het zal best. In ieder geval is het knap, en ik betwijfel of wij als mensen tot een vergelijkbare prestatie in staat zouden zijn. Je ziet wel eens filmpjes van massale turnoe-

feningen (ook uit Nederland) uit de periode 1910 – 1930. Dat komt er misschien nog het dichtst bij in de buurt. En ook het Chinese leger kan er wat van (zie: *China Hell March - the largest army in the world* op YouTube). Maar daar gaat een uiterst intensieve training, zeg maar gerust *drill*, aan vooraf. De spreeuw doet een kunstje dat veel ingewikkelder is. En louter op intuïtie. Indrukwekkend.

Ooit, in de jaren zestig, toen fatsoenlijke teenagers nog gewoon aan het uitslapen waren, ging ik 's zondags in alle vroegte wel eens vogels tellen tijdens de herfsttrek. Met vriendjes uiteraard. Niet alle weersomstandigheden zijn geschikt, maar als het droog is, en er staat een matige zuidwestenwind willen de spreeuwen wel eens in leuke aantallen “doorkomen”. Dat is nog steeds zo, maar kennelijk was er toen wij er waren iets bijzonders aan de hand, want staande op een Scheveningse duintop zagen we de ene na de andere vliegende horde aan komen zetten. Tienduizenden! In brede formaties trokken ze, van de zee-reep tot de eerste huizen achter de dui-

nen, en niet meer dan een metertje of drie boven de grond. Op het *moment suprême* verduisterde de zon en hoorde je af en toe het zachte getik van vleugeltjes die elkaar raakten.

Ik kan mij voorstellen dat er mensen zijn, waaronder vogelliefhebbers, voor wie dat hele massale, dat collectieve, niet zo hoeft. Niet bij gymnastiekverenigingen, niet in het uitgaansleven, niet in de politiek en ook niet bij vogels. De essentie van dit verhaal is dat de spreeuw een indrukwekkende vogel is. Maar ook als het gaat om de individuele spreeuw, *der Star an sich*, wil ik dat graag volhouden. Want de spreeuw is ook een echte zangvogel. Het repertoire is zeer gevarieerd en bevat een oneindige hoeveelheid klanknabootsingen. Boven en ondertonen worden niet geschuwd. De wulp, de merel, de grote bonte specht, de scholekster: ze worden moeiteloos geïmiteerd. Maar ook een startende brommer, een grasmaaimachine of een toeterende vrachtwagen reproduceert hij, daarbij opgewekt met zijn vleugeltjes zwaaiend.

Indrukwekkend zeg maar. *I rest my case!*

Foto: Boudewijn Schreiner

De Stadsvogelatlas in wording

FOEKE ZEILSTRA

Het redactieteam werkt gestaag door aan het verwerken van de grote hoeveelheid telgegevens en aan de interpretatie ervan. Heel wat hoofdstukken zijn afgerond. Er worden stevige discussies gevoerd over statistiek, vormgeving, redactie enz. Ons streven is onveranderd: we willen de atlas van Haagse broedvogels uitbrengen in 2025, het jaar waarin de Haagse Vogelbescherming haar 100-jarig bestaan viert.

Onze oproep om toch vooral suggesties voor een goede titel in te zenden, heeft de hiernaast staande oogst opgeleverd. HVB-leden, maar ook een tweetal betrokken niet-leden stuurden de suggesties in.

Veel dank aan alle inzenders en in het bijzonder aan de early birds die lang op een berichtje moesten wachten. Het is de jury nog niet gelukt om uit deze inzendingen de winnende titel te kiezen. Wel gaat- hoe aardig we de humoristische suggesties ook vonden – onze voorkeur uit naar een zakelijker titel. Een serieus boek verdient een serieuze titel.

Het redactieteam en de jury houden u op de hoogte.

1 DEN HAAG ALS VOGELSTAD Een gebied dekkende inventarisatie van de vogelbevolking van Den Haag en randgemeenten
2 DE OOIEVAAR en zijn stadsgenoten
3 DE GROENGELE VOGELATLAS Avifauna van de Haagse regio
4 ZANDREIGERS EN VEENMUSSEN Avifauna van de Haaglanden
5 BROEDVOGELATLAS DEN HAAG EN OMSTREKEN
6 HAAGSE VOGELS IN DE 21E EEUW Een momentopname van de diverse en veranderende vogelstand (broedvogels, doortrekkers en tijdelijke gasten) in die mooie stad achter de duinen.
7 100 JAAR HAAGSE VOGELBESCHERMING IN BEELD
8 HEMELSE GELUIDEN
9 HAAGSE GEVEDERDE KRAAMKAMER of HAAGSE KRAAMKAMER
10 HAAGSE VAUGELS De stand van onze broedvaugels. Drèfsèze, vliegvinke en nog veil meàh.
11 GETELDE VOGELS of Zijn de vogels geteld in Den Haag?
12 VOGELATLAS 2025 Van Appelvink tot Zwartkop
13 GEVEDERDE VRIENDEN Van Aalscholver tot Zwartkop
14 HAAGSE BROEDERS
15 HONDERD JAAR HAAGSE VOGELBESCHERMING of EEN EEUW HAAGSE VOGELBESCHERMING
16 VOGELLIEFDE
17 VOGELATLAS HAAGLANDEN Broeders, trekkers en dwalers anno nu

Voorjaarslezingen bij de ANWB

De Haagse Vogelbescherming nodigt u van harte uit om onze vogelavonden in het ANWB-gebouw aan de Wassenaarseweg bij te wonen.

Vele sprekers zijn ervaren en bereide vogelkenners die hun verhaal ondersteunen met prachtige foto's en bijzondere anekdotes. Ze vertellen over hun reizen naar dichtbij en verre landen. Anderen vertellen juist over vogelbeschermingsactiviteiten in onze eigen regio. Dit voorjaar hebben we drie lezingen gepland. U hoeft geen lid te zijn van de Haagse Vogelbescherming om deze avonden bij te kunnen wonen.

De lezingen vinden plaats in het ANWB-gebouw, Wassenaarseweg 220 in Den Haag. De zaal is open vanaf 19.30 uur en de lezing begint om 20.00 uur. We zullen de ingang met een verlichte banier markeren. Parkeren is gratis en bewaakt. We vragen een entree van €2,50 (meer mag) per persoon als bijdrage in de gemaakte kosten.

'Ijsvogels, de mooiste vogels van Nederland'

Jelle Harder

**Maandagavond 20 januari 2025
om 20:00 uur**

Jelle Harder is vooraanstaand ijsvogelkenners. Hij coördineert de Ijsvogelwerkgroep Gooi en Vechtstreek en organiseert de Landelijke Ijsvogeldag. Jelle vindt ijsvogels 'de mooiste vogels van ons land.' Zie je een ijsvogel, dan is je hele dag goed! Ijsvogels hebben opvallende kobaltblauwe vleugels, rug en kop. Ze vliegen razendsnel en hebben bijnamen als 'blauwe schicht' of 'vliegende edelsteen'. Jelle vertelt niet alleen over het uiterlijk van ijsvogels, maar ook over hun leefgebied, broedresultaten, leeftijden en hun manier van het zoeken naar voedsel. Ook staat hij stil bij hoe vogelliefhebbers ijsvogels kunnen helpen aan meer broedgelegenheid. Na de pauze volgt een prachtige film van Cees van Kempen over ijsvogels in een stadse omgeving.

‘Vogels van Lentevreugd’

*Hugo Woudenberg en
Annemieke Jansen*

bestuursleden Stichting Leeuwerikfonds

**Maandagavond 17 februari 2025
om 20:00 uur**

Het einde van de winter nadert. De komende weken vertrekken de wintergasten naar hun broedgebieden. In Lentevreugd (Wassenaar) kijken Hugo Woudenberg en Annemieke Jansen uit naar de komst van de broedvogels. Ze hopen dat zich daartussen ook de veldleeuwerik bevindt. Sinds 2015 zetten ze zich vanuit de Stichting Leeuwerikfonds samen met een groep vrijwilligers in voor de terugkeer van de veldleeuwerik naar Lentevreugd. Ooit broedde hij in dit voormalige bloembollengebied. Het is nu een natuurgebied van ongeveer 100 hectare groot dat door Staatsbosbeheer wordt beheerd. Vanwege de afwisselende vegetatie is het heel vogelrijk. Er komen meer dan 100 soorten voor. Soms zijn dat ook zeldzaamheden, zoals purperreiger en roodpootvalk. Hugo en Annemieke vertellen in deze lezing hoe de flora en fauna zich de laatste twintig jaar hebben ontwikkeld en wat zij specifiek doen om het de veldleeuwerik naar de zin te maken.

‘Het ontstaan en de vogels van de Nieuwe Driemanspolder’

Marcel van Rooijen

**Maandagavond 17 maart 2025
om 20:00 uur**

De Nieuwe Driemanspolder is een prachtig natuur- en recreatiegebied tussen Zoetermeer en Leidschenveen. Dit redelijk nieuwe gebied heeft vanaf het begin af aan veel vogels getrokken. Er zitten bijvoorbeeld weidevogels, maar ook veel watervogels; kleine zangers, maar ook roofvogels. Het gebied wordt daarom ook wel het vogelwalhalla genoemd. Je ziet er vogels die je elke dag kunt tegenkomen, maar er zitten ook regelmatig bijzondere vogels.

Marcel is een natuurfotograaf die hier met grote regelmaat te vinden is. Hij heeft al veel prachtige vogels gezien en op de gevoelige plaat vastgelegd. Tijdens deze lezing neemt Marcel jullie mee naar het ontstaan van de Nieuwe Driemanspolder en vertelt hij over de vele vogels die daar te vinden zijn.

Wim Kooij in gesprek met Jhr. Mr. F.C.M. van Rijckevorsel

Frans strijdt al vijftig jaar voor het behoud van de Haagse natuur

WIM KOOIJ

Frans van Rijckevorsel vierde afgelopen zomer zijn 90-ste verjaardag. Hoog tijd voor een interview met dit markante lid van de Haagse Vogelbescherming.

Frans zet zich zijn leven lang met veel energie en toewijding in voor de bescherming en versterking van onze natuur. Daarbij heeft hij een bijzondere aandacht voor vogels. Er loopt een groene draad door zijn loopbaan. Hij was lange tijd in dienst van Staatsbosbeheer en werkte daarna bij de voormalige Rijksplanologische Dienst. Hij was zelfs enige tijd waarnemend directeur van de Nederlandse Vogelbescherming. Ook zette hij zich in voor de leefomgeving in zijn woonwijk Benoordenhout. In 1977 richtte hij samen met Victor Koningsberger de wijkvereniging op en werd de eerste voorzitter. Tot op de dag van vandaag leidt hij de commissie Groen met visie en passie. Hij weet ver en scherp in het verleden te kijken. Maar hij kijkt ook vooruit en is nog zeker niet klaar met zijn inzet voor het Haagse groen. Hij staat ook nog eens aan de basis van het project 'Ruimte

voor gierzwaluwen' dat de Haagse Vogelbescherming samen met de gemeente Den Haag uitvoert.

Even een persoonlijke noot van de schrijver van dit artikel.

In de jaren 70 zat ik samen met Frans' zoon René op het Maerlant Lyceum. Het was de tijd waarin we muziek van Yes, 10 CC – the Wallstreet Shuffle - en Steely Dan van lp's op cassettebandjes overzetten. Voor mij was Frans toen natuurlijk 'meneer van Rijckevorsel'. Inmiddels is het Frans geworden. Samen zetten we ons al jaren in voor de vogels en het groen in de Haagse Hout. Liefde voor de natuur overstijgt leeftijdsgrenzen.

Nuinen

Bij de vraag waar en wanneer Frans' belangstelling voor natuur en vogels is ontstaan vertelt hij beeldend over zijn geboorteplaats Nuinen, waar zijn vader burgemeester was. Het grote gezin woonde op een idyllische plek met een prachtige boomgaard vol fruitbomen. Een klimuitdaging voor Frans en zijn vriendjes. Achter in de tuin stroomde een beek vol leven, van stekelbaarsjes tot palingen. Vogels waren alom aanwezig. 'Ik heb wel eens geprobeerd een vogel te raken met een zelfgemaakte buks, maar ik heb er gelukkig nooit eentje geraakt,' zegt hij met een ondeugende glimlach. Ik leerde vogels herkennen aan hun zang. Hij maakte in Nue-

nen als tiener de oorlog mee. Frans bracht zijn middelbareschooltijd door op internaat De Brul in Zeist waar hij met een schoolmakker rondzwierf in de bossen en vogels observeerde. Hij vertrok vervolgens naar Nijmegen voor zijn studie. Hij ontmoette er zijn grote liefde Nicole met wie hij trouwde, kinderen kreeg en tot op de dag van vandaag samenwoont in de Weissenbruchstraat. Frans studeerde een jaar medicijnen, maar koos voor rechten. In die tijd kwam hij graag in de Ooijpolder. Zijn hart voor de natuur ging steeds sneller kloppen. Vanuit een baan als jurist in Assen kreeg hij de kans om voor Staatsbosbeheer te gaan werken. Geïnspireerd door het baanbrekende werk van landschapsarchitect Harry de Vroome gaf hij mede vorm aan het Drentse Aa-landschapsreservaat. Later verkaste hij naar het hoofdkantoor van Staatsbosbeheer. In Zeist was hij begin jaren 70 nog ruim een jaar interim-directeur voor de Nederlandse Vogelbescherming. Frans over die tijd: ‘ik leerde dat als je een duidelijk doel voor ogen hebt – zoals natuurbehoud – en gericht bent op samenwerking, dan kun je veel bereiken. Resultaatgerichtheid moet telkens voorop staan.’

Draconische plannen voor de Waddenzee tegengehouden

In 1973 ging hij aan de slag als directeur bij de Rijksplanologische Dienst in Den Haag. Met voldoening kijkt hij terug op belangrijke stappen die in het decennium daarna zijn gezet in het Nederlandse natuur- en landschapsbeleid. Hij droeg bij aan de Relatienota waarmee 100.000 hectare landbouwgrond via beheerregelingen natuurvriendelijk zou worden beheerd. In die jaren werd ook de Wet Bedreigde Uitheemse Dier- en Plantensoorten (BUD) ingevoerd. Met succes werden onzalige plan-

nen zoals de inpoldering van delen van de Waddenzee tegengehouden. Dat lot trof ook het plan om een kanaal door de Dollardkwelders aan te leggen. Positief was in die tijd ook het tot stand brengen van de stormvloedkering in de Oosterschelde. Een geslaagde combinatie van het borgen van veiligheid en de bescherming van een unieke biotoop. Over het huidige natuurbeleid van het kabinet is hij een stuk minder enthousiast, maar dat zal u niet verbazen.

Natuur in Den Haag

In de jaren 70 kwam het gezin vanuit Utrecht naar Den Haag. Frans werd lid van de Haagse Vogelbescherming. Maar zijn bijdragen aan de Haagse vogelwereld en hun biotopen leverde hij vooral vanuit de wijk waar hij kwam te wonen. Hij verzette zich medio jaren 70 tegen de plannen om ziekenhuis Bronovo uit te breiden waardoor een fraaie groenstrook langs de Van Soutelandelaan verloren zou gaan. Ook de sloop van een deel van de Nassaubuurten gunste van de bouw van kantoren, is met moeite tegengehouden. Om een solide gesprekspartner te worden voor de gemeente Den Haag richtte hij in 1977 de wijkvereniging Benoordenhout op. Frans werd de eerste voorzitter. Frans: ‘tot die tijd waren de wijkactiviteiten beperkt tot feestjes, Koninginnedag, feestverlichting, Sinterklaas en dergelijke. Maar om slechte bouwplannen tegen te houden was meer nodig’. De strijd met ambtelijk en politiek Den Haag was niet zonder succes. De sloop van een deel van de Nassaubuurten werd voorkomen en de nieuwbouw van Bronovo werd op het al in gebruik zijnde terrein gerealiseerd. Daardoor werd het groen vol oude eiken en beuken gespaard. Tot groot plezier van de omwonenden, maar zeker ook van de bosuil en de boomklever die er broedden.

R!NG FOTOFOCUS.nl

DE VERREKIJKERSPECIALIST VAN DEN HAAG

SWAROVSKI
OPTIK

Swarovski ATX | STX | BTX

"De beste modulaire telescoop ooit!"

Alles op voorraad en demonstratie-klaar!

opticron

Thomsonlaan 96 | 2565 JE | Den Haag | 070-3638398 | denhaag@ringfotofocus.nl

Merel, winterkoning en... gierzwaluw

Op de vraag naar zijn favoriete vogel volgt niet direct een antwoord. Het spijt hem dat hij zo weinig merels hoort tegenwoordig. Het Usutu-virus zal meespelen maar Frans wijst ook op al die versteende tuinen waar nauwelijks nog een regenworm te vinden is. De winterkoning ziet hij tot zijn spijt ook steeds minder. En dat terwijl de zachte winters van de laatste jaren toch voordelig zijn voor deze soort. Ook het gebruik van gif door particulieren, is hem een doorn in het oog. *'Het insectenleven gaat eraan'*, verzucht hij. De naam gierzwaluw valt. Jarenlang beleefde Frans vanuit zijn tuin plezier aan deze mysterieuze luchtacrobaat. Zeg je gierzwaluw, dan zeg je zomer. Maar zijn liefde voor deze 100-dagen-vogel maakte hem bezorgd toen de aantallen afnamen. Toen hij eind vorig jaar zag dat het dak bij de fietsenmaker op de Breitnerlaan werd gerenoveerd, luidde hij de noodklok. De nestgelegenheid was in gevaar! De kleine openingen in het dak huisvestten jaar in en jaar uit enkele paartjes. De mannen op de hoogwerker moesten wat hem betreft worden aangespoord om ter compensatie speciale gierzwaluwkasten op te hangen. Toen dat te laat bleek te zijn maakte hij zich er sterk voor om het groter aan te pakken. Hij overtuigde de Haagse Vogelbescherming van de noodzaak van het aanbrengen van nestkasten en met financiële steun van de gemeente zijn inmiddels in de Breitnerlaan meerdere kasten geplaatst. Dat geldt ook voor de Riouwstraat. De gemeente is enthousiast en zal het gierzwaluwen nestkastproject ook de komende jaren blijven ondersteunen. Frans zou Frans niet zijn als hij zijn eigen rol niet relativeerde. Maar de schrijver dezes weet wel beter...

Doorgaan en focussen op resultaat

Tegenwoordig is Frans alweer heel wat

jaren voorzitter van de Commissie Groen van de wijkvereniging. Hij is overtuigd dat het de daadkracht en resultaten ten goede komt wanneer wijk en groene verenigingen als de HVB en AVN meer samen optrekken. Twee leden van de HVB zijn inmiddels lid van de Cie. Groen en er worden aardige successen geboekt. Wat ook goed uitpakt is de goede en plezierige samenwerking met de groenmensen van de gemeente Den Haag. Niet alleen het gierzwaluwen-, maar ook het ijsvogelbroedwanden-project krijgt mede daardoor vleugels. Het nieuwe vogelrustgebied aan de Else Mauhslaan is mede tot stand gekomen door steun vanuit de Commissie Groen. Het is volgens Frans een voorbeeld van *'het vasthouden van je focus, dan boek je resultaten.'* Het ligt aan de duinrand van de wijk. Frans hoorde er op zijn dagelijkse fietstochten jarenlang de nachtegaal. Hij kijkt uit naar het komend voorjaar in het volste vertrouwen dat deze vogel zich er opnieuw zal vestigen. Maar hij waarschuwt ook: *'heel mooi hoor die vogelrustgebieden, maar het moeten voor de vogels echt veilige rustgebieden zijn en dat vergt serieuze handhaving'*.

Vogels van de Nederlandse Rode Lijst

TOM LOORIJ

Deel 53: de graspieper

Dit keer heb ik maar eens gekozen voor een Rode Lijst-soort die ook in de Haagse regio broedt. Dat zijn er overigens niet zo veel, slechts 18 soorten. En van die 18 soorten broeden er volgens de meest recente gegevens 10 met minder dan 10 paar; die zijn dus met recht zeldzaam te noemen.

De graspieper scoort wat dat betreft beter: na de nachtegaal (natuurlijk!) en de kneu is hij de meest algemene Rode Lijst-soort in onze contreien. De laatste schattingen betreffen 67-82 paar.

Waarom op de Rode Lijst

Wanneer we het hebben over de achteruitgang van de weidevogels door de intensieve manier waarop de landbouw bedreven wordt, gaat het bijna altijd alleen om de grotere soorten als grutto, tureluur, kemphaan, watersnip, enz. En aan de bescherming daarvan wordt dan de meeste aandacht besteed.

Maar vergeten wordt wel eens dat er ook kleine zangvogels zijn die vooral in het agrarisch gebied hun nest hebben. Een daarvan is de graspieper. Zijn naam doet hij overigens tegenwoordig steeds minder

eer aan. Hij moet het vooral hebben van bouwland met dijken en slootranden. In graslandgebieden komt hij eigenlijk bijna alleen nog voor als daar extensief beheer plaatsvindt, zoals in vogelreservaten.

De graspieper is pas op de Rode Lijst van 2004 voor het eerst in de categorie 'gevoelig' (de lichtste categorie) verschenen, en staat als zodanig ook op de Rode Lijst van 2016. Hij is in 2004 op die Rode Lijst terechtgekomen omdat hij met name in de jaren 80 en 90 van de vorige eeuw ontstellend achteruit is gegaan. De schatting van Sovon is dat de stand ten opzichte van de jaren 50 wel met de helft is teruggelopen. Die achteruitgang deed zich met name voor in graslandgebieden en minder in akkerbouwgebieden.

De manier waarop deze beheerd worden bleek funest. Het is met name het intensieve onderhoud van slootkanten en bermen waardoor een belangrijk deel van het voor de graspieper optimaal geschikte gebied voor nestgelegenheid verloren is gegaan. Daarnaast spelen natuurlijk de zo langzamerhand bekende bedreigingen als hoge veedichtheid en hoge maaifrequentie een belangrijke rol. Overigens is in de 21ste eeuw sprake van enige stabilisatie van de stand en gaat die niet hard meer achteruit. Aanleg van structuurrijke slootkanten en stroken die pas heel laat, in augustus, gemaaid worden zijn maatregelen die kunnen helpen om de soort te laten toenemen. Tevens zijn dit belangrijke gebieden waar de graspieper zijn voedsel kan vinden.

De Haagse situatie

In de Duivenvoordse en Veenzijdse Polder, het enige weidegebied dat door de

HVB geteld wordt, ontbreekt de graspieper volledig als broedvogel. De wijze waarop dit gebied beheerd wordt, maakt het ongeschikt voor deze soort. Het betekent dat de graspieper in zijn voorkomen als broedvogel volledig is aangewezen op het duingebied, zowel ten noorden van Den Haag in Meijndel als ten zuiden van de stad in Solleveld. In het Westduinpark heeft hij tot het eind van de vorige eeuw nog met 20 tot 30 paar gebroed, maar is hij daarna verdwenen als broedvogel. Het optimale biotoop is het lage duingrasland dat in beide gebieden met een grote oppervlakte aanwezig is. Dat bevindt zich in hoofdzaak in de zeereep. Hoewel de oppervlakte van Solleveld beduidend kleiner is dan die van Meijndel broeden in beide gebieden toch ongeveer evenveel graspiepers. Het gaat daarbij volgens de nieuwste gegevens voor elk gebied om ongeveer 35 paar. Sinds de eeuwwisseling is dit aantal weinig veranderd. In Meijndel bereikte de stand in 2005 zijn maximum met 60 paar. Daarna halveerde het aantal ongeveer, maar bleef vervolgens tot op heden nage-nog constant.

De graspieper op postzegels

Zijn kleine formaat en zijn onopvallende uiterlijk maken de soort weinig geliefd om op een postzegel af te beelden. Toch zijn er 11 verschillende zegels met hem uitgegeven. Hiervan zijn er maar liefst 7 afkomstig van de Kanaaleilanden Alderney en Guernsey. Guernsey heeft zelfs een serie van 4 zegels aan hem gewijd, een van de vele series die het Wereld Natuur Fonds heeft doen uitgeven. De afbeeldingen zijn bijzonder fraai: een pluizig jong, een vogel op een tak, een vliegende vogel met een insect in zijn bek en een zingende vogel. De zegel met de vliegende vogel is hier afge-

drukt. Natuurlijk is er uit België de zegel van André Buzin. En St. Eustatius heeft in 2021 een vel van 24 zegels uitgegeven met tekeningen uit 'Nederlandsche Vogelen' van Nozeman en Sepp, maar je hebt wel een beetje fantasie nodig om te herkennen dat de afgebeelde vogels graspiepers zijn. Wel aardig is dat ook het nest is afgebeeld, maar de witte eieren kloppen totaal niet, want de graspieper heeft juist een van de donkerste eieren!

De kauw triomfeert in de stad maar verliest elders terrein

WIM KOOIJ

De kauw heeft een reputatie hoog te houden als het om zijn aanpassingsvermogen en intelligentie gaat. Ze zijn vaak in de buurt van mensen, niet schuw en sociaal. Dat neemt niet weg dat lang niet iedereen blij is met kauwen in de nabijheid. Dat is niet van vandaag of gisteren. Ze worden vaak beschouwd als een plaag vanwege hun gewoonte om gewassen en fruitbomen te plunderen. In Engeland kent de bestrijding van de kauw een lange geschiedenis. De vroegst geregistreerde maatregelen gaan terug tot Koning Henry VIII. Inderdaad die koning met die twijfelachtige reputatie omdat hij regelmatig zijn echtgenotes uit de weg ruimde. Niet alleen vrouwen moesten tijdens zijn bewind oppassen, dat gold ook voor kauwen. In 1532 liet hij de 'Vermin Act' in werking treden.

Aanleiding vormde een reeks slechte oogsten die tot voedselschaarste leidde.

Niet iedereen blij met de kauw

De aanwezigheid van kauwen en zwarte kraaien en roeken maakten de voedselschaarste nog erger. Zij brachten aanzienlijke schade toe aan de toch al schaarse graangewassen en fruitbomen. Reden voor Henri's dochter, de eerste koning Elisabeth, om de maatregelen verder te verscherpen en die vast te laten leggen in de 'Act for the Preservation of Grayn'. Kauwen in de buurt van een graanveld waren vanaf dat moment hun leven niet meer zeker. Ook werd regelmatig op ze gejaagd vanwege hun gewoonte om te nestelen in kerktorens. Dit was hinderlijk maar gaf bovendien voer voor bijgeloof.

Bijgeloof

Voorals in Europa vormden kraaiachtigen en vooral de kauw als meest algemene soort, een bron van bijgeloof. De zwarte vogels stimuleerden allerlei donkere gedachten. In de donkere middeleeuwen geloofde men dat een kauw die op de windwijzer van een kathedraaltoren stond, regen voorspelde. De 12e-eeuwse monnik William van Malmesbury beschrijft hoe een vrouw die een kauw ongewoon luid hoorde kwetteren, enorme angst kreeg voor naderend onheil. Wat er vervolgens gebeurt blijft onduidelijk... Het is een van de vele voorbeelden van eeuwenoud bijgeloof waar de kauw associaties oproept met tragedies. Zo werd ook het verschijnen van een kauw op het dak van een huis en in het bijzonder het vliegen langs of door een schoorsteen, gezien als een teken van naderend ongeluk of zelfs de dood. De associatie met de dood komt ook nu nog terug. Een begrafenisondernemer heeft immers de wat denigrerend uitgesproken bijnaam 'kraai'. Al met al reden om op veel plaatsen in Europa drastisch de strijd aan te gaan met de kauw en andere kraaiachtigen.

Toename populatie in de 20ste eeuw

Sinds het begin van de 20ste eeuw nam de kraaietolerantie toe en kwam aan uitroeiingsactiviteiten een einde. Gaandeweg is de populatie van kauwen in stedelijke gebieden weer toegenomen. Dat ze niet meer vogelvrij worden verklaard helpt, maar minstens zo belangrijk is de overvloed aan nestgelegenheid en zeker ook van voedsel. Steden bieden een gevarieerd dieet voor kauwen, variërend van zwerfafval tot voedsel dat actief wordt aangeboden door mensen. Hoe meer voedsel, hoe meer kauwen. Daarnaast bieden steden ook tal van nestmogelijkheden. Kauwen zijn holenbroe-

ders die vaak gebruikmaken van schoorstenen, ventilatieopeningen en andere structuren die vergelijkbaar zijn met natuurlijke holtes in bomen. Dit verklaart hun succes in de stedelijke omgeving. Een andere factor die de kauw in stedelijke gebieden vooruithelpt, is het ontbreken van natuurlijke vijanden. In steden zijn roofvogels zoals haviken en uilen minder talrijk. Bovendien kunnen kauwen in stedelijke omgevingen gemakkelijker hun nesten verdedigen tegen predatoren door de complexiteit van de bebouwde omgeving.

Achteruitgang in groenere gebieden

In tegenstelling tot hun succes in steden, hebben kauwen het moeilijker in landelijke en parkachtige gebieden. En ook in groene wijken gaan ze achteruit. De inventarisaties voor de broedvogelatlas die volgend jaar uitkomt, geven duidelijk aan dat de kauw het prima doet in wijken in de binnenstad met weinig snippergroen, maar dat er sprake is van terugloop in de groenere wijken. Maar de verschillen met echte groengebieden zijn veel groter. De verklaringen daarvoor zijn niet waterdicht. Een van de redenen zou het afnemende aantal geschikte nestplaatsen zijn. In natuurlijke omgevingen zijn kauwen afhankelijk van holtes in bomen. Door de intensivering van de landbouw en het opruimen van oude bomen verdwijnen die. Daarnaast speelt het veranderende landschap een rol. Landelijke gebieden zijn vaak monoculturen geworden, met minder biodiversiteit en minder voedselopties voor kauwen. De verscheidenheid aan insecten en andere kleine dieren die normaal deel uitmaken van het dieet van kauwen is afgenomen, wat leidt tot voedseltekorten. Ook is de toegenomen concurrentie van andere vogels en dieren een factor. In landelijke ge-

Schenken of nalaten aan de Haagse Vogelbescherming

De Haagse Vogelbescherming ontvangt op generlei wijze subsidie voor haar werk en is dus afhankelijk van de contributies en giften van haar leden.

Als u van mening bent dat ons werk voor de opvang van vogels waardevol is, dan vragen wij u ons financieel te ondersteunen. U kunt dat doen door een (periodieke) schenking of door de Haagse Vogelbescherming in uw testament op te nemen.

De HVB is een non-profit organisatie met ANBI-status. Dat wil zeggen dat giften en legaten doorgaans aftrekbaar zijn voor de belasting.

Uitgebreide informatie over schenkingen vindt u op onze website: www.haagsevogels.nl onder het kopje *Schenken bij Vereniging*.

U kunt voor meer informatie contact opnemen met onze penningmeester, de heer Rob de Jong (telefoon 070 - 352 2940); hij helpt u graag verder.

'Heidehuisje' huren in Drenthe

3 huisjes met een eigen kijkhut in het Reestdal. Nico de Haan ging u voor: 'Als je niet aangestaard wordt door de Schotse Hooglanders dan word je wel begluurd vanaf de kale topjes van het struikgewas door de roodborsttapuiten.'

Nieuw is een laadpaal voor elektrische auto's. www.heidehuisje.nl 06-81525089

De Bomenkapper

De Bomenkapper kapt of snoeit uw boom veilig, voor een vriendelijke prijs en met aandacht voor het dierenleven in uw tuin.

De Bomenkapper:

- kan voor u takkenrillen en houtstapels bouwen
- gebruikt alleen milieuvriendelijke brandstof en olie
- geeft ecologisch advies bij de keuze van een nieuwe boom en kan deze ook voor u planten.

Voor gratis en vrijblijvend advies over de mogelijkheden en een prijsopgave, neem contact op met

Peter Waenink
06 - 13752132
070 - 7852161

www.bomenkapper.nl

info@bomenkapper.nl

bieden moeten kauwen concurreren met andere holenbroeders om de schaarse beschikbare nestplaatsen. Daarnaast zijn ze in deze omgevingen ook vatbaarder voor predatie door grotere roofvogels en zoogdieren zoals marters.

Onbeantwoorde vragen

Tot zover lijken het plausibele verklaringen. Maar ook in onze binnenduïnbossen is sprake van forse achteruitgang of zelfs vrijwel verdwijnen zoals in de Horsten in Wassenaar. Daar is aan natuurlijke nestholtes geen schaarste, reden ook waarom soorten als grote bonte specht en boomklever juist toenemen in aantal. Ik doe toch een poging tot verklaring. Een specht, bijvoorbeeld, is in staat om zijn eigen nestholtes uit te hakken in bomen, waardoor hij minder afhankelijk is van bestaande nestholtes. Dat maakt hem minder kwetsbaar voor veranderingen in het landschap. Ze profiteren wellicht ook van het feit dat ze kunnen gedijen in zowel oude bossen als jongere aanplantingen, zolang er voldoende bomen zijn waarin ze kunnen nestelen. Maar ook de boomklever die afhankelijk is van bestaande nestholtes, doet het juist goed als holenbroeder in groengebieden met wat oudere bomen. Kan het zijn dat de boomklever profiteert van het feit dat hij zijn nesten kan verdedigen tegen concurrenten door de ingang van de nestholte af te sluiten met modder, waardoor hij de toegang beperkt voor grotere vogels zoals de kauw? Ik probeer maar wat, het lijkt me eerlijk gezegd als verklaring misschien toch wat ver gezocht.

Positief

De openstaande vragen mogen voor wat mij betreft geen geldige reden zijn voor een open eind. Laat ik ook vooral met een

positieve noot dit artikel afsluiten. Kauwen zijn dan wel eeuwenlang verguisd (geveest), ze worden om verschillende redenen ook als aantrekkelijk beschouwd. Dat komt omdat er bewijs is voor kwaliteiten als hoge intelligentie; ze kunnen problemen oplossen, gereedschap gebruiken en vertonen vermakelijk sociaal gedrag. Daarnaast vallen ze op door hun speelse aard en nieuwsgierigheid, wat hen interactief en geestig maakt om te observeren. Hun sociale gedrag is ook nogal enerverend. Ze gedragen zich levendig en nieuwsgierig. De gezellige groepsdynamiek staat eigenlijk heel ver weg van de eerder aangehaalde, duistere associaties. Bovendien zijn kauwen zeer adaptief, ze kunnen zich op een prettige manier aanpassen, ongeacht waar je ze tegenkomt zowel in rode stedelijke als groene landelijke gebieden. En ook al zijn ze bijna zwart, de glanzende kleuren en expressieve ogen hebben ontegenzeggelijk ook een aantrekkelijke kant.

Kortom, eigenlijk is ook dit weer gewoon een heel leuke vogel!

Vogelopvang op weg naar de winter ...

SHARON LEXMOND

De laatste jonge vogels zijn de deur uit. De avondploegers gaan weer in winterslaap en de eerste raamslachtoffers zijn inmiddels gepasseerd. Er zijn goudhaantjes binnen gekomen, er is een tapuit op bezoek geweest en ook vele zanglijsters deden onze opvang aan.

Meestal bestaat het behandelplan bij deze vogels uit warmte, rust, vocht. Vaak kunnen ze vaak na enkele uren weer de opvang verlaten. Soms hebben zij ernstiger letsel en moeten zij langer blijven om te

herstellen. De ijsvogel op de foto hieronder is er één van. De klap die hij maakte was zo hevig dat hij met zijn ene oog nauwelijks zicht had bij binnenkomst. Soms is er door hersenzwelling een beknelling van de oogzenuw en komt het zicht weer terug zodra de zwelling afneemt, maar soms is schade onomkeerbaar. Dat moeten we dus in die gevallen afwachten.

Afgelopen tijd zijn er nog een aantal bijzondere dingen gebeurd. Zo kregen we de vraag van een collega-opvang of wij het verenkleed van een bruine kiekendief konden repareren en Hart van Nederland was

daarbij. Het is een korte en mooie reportage geworden wat duidelijk onze werkwijze bij het 'impen' zoals dat heet, weergeeft.

Voor wie het gemist heeft is het op internet nog terug te vinden.

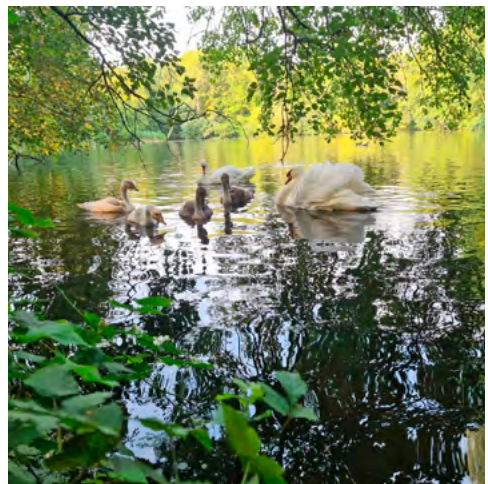
Nog meer nieuws over ons verenproject; we hebben een heel speciale terugmelding gekregen! Eén van onze eerste buizerds die wij zeven jaar geleden van nieuwe veren – en van een ring - hebben voorzien, is in juli dit jaar teruggemeld door onze collega's van Vogelklas Karel Schot. Spijtig genoeg is hij in een windmolen terecht gekomen en met afgerukte vleugel naar de opvang gebracht waar hij korte tijd later overleed. Heel jammer... maar wel een bevestiging van het succes van deze techniek.

Momenteel – eind oktober – hebben we nog een aantal leuke jonge futen en een jonge dodaars (zie foto) in huis. Ook in zwanenland gebeurt er momenteel best veel. Jonge zwanen worden weggejaagd door hun ouders, oudere zwanen gaan verzamelen op 'territoriumvrije' wateren en daardoor gebeuren er nog wel eens wat ongelukken. In Meer en Bos, achter onze opvang, zit een koppel zwanen met vier

jongen waar we ook al het een en ander mee hebben meegemaakt. Moeder is door een hond gebeten (en hersteld en teruggeplaatst), drie vreemde jongen zijn de vijver ingezwommen (er uitgejaagd en door ons weggevangen). Binnenkort gaan we de jonge zwanen uit de vijver vangen en elders uitplaatsen. Dit 'ingrijpen in de natuur' doen we omdat Meer en Bos een hondenlosloopgebied is. De zwanenjongen die door hun ouders weggejaagd worden kunnen niet opstijgen vanaf de vijver dus zij zijn gedwongen om te voet het gebied te verlaten. Afgelopen jaren zijn letterlijk alle jongen als 'hondslachtoffer' bij ons terecht gekomen. Hopelijk gaan we dat nu voorkomen! Wordt vervolgd...

Einde van een tijdperk

CAROLINE WALTA

Herwijnen Waaldijk, 21 juni 1993: een jonge ooievaar krijgt op zijn nest een ring om de poot. Hierop staat Holland en nummer 1907. Zo zal de vogel de rest van zijn leven te herkennen zijn. Wie had toen kunnen denken, dat dit leven maar liefst 31 jaar en 13 dagen lang zou zijn?

In 2010 raakte ik verslingerd aan het volgen van de Haagse ooievaars. Dat begon bij Parkflat Marlot aan de Offenberglaan. Het nest op de platte rand naast de schoorsteen kon je heel goed zien. En het bleken vogels met pootringen. Door het unieke nummer was duidelijk 'wie wie' was en kon ik hun reilen en zeilen volgen. Voor het eerst stond ik daar oog in oog met de ooievaar met ringnummer 1907. Later zou ik in oude documenten van Dierenpark Wassenaar ontdekken, dat deze vogel in 1996 al bij hun nestpaal werd gesignaleerd. Door het observeren van paringen, werd duidelijk dat 1907 een vrouwtje was. In 2011 en 2012 nestelde zij op Parkflat Marlot, met haar 9 jaar jongere man 5323 die in 2002 werd geboren in Gorssel.

Scheiden en verkassen

In de boeken staat dat ooievaars trouw zijn aan hun nestplek en hun partner, maar de praktijk blijkt anders. In 2013 verhuisde 5323 naar de flat aan Suzannaland en vertrok 1907 naar de Smaragdhorst. De nieuwe partner van 1907 bleek ook geringd. Vrouw 1907 viel duidelijk voor jeugdig, want man 9165 was maar liefst 15 jaar jonger. Hij is in 2008 geboren in Heemstede. Beide kersverse paren kozen weer voor een plek bij een schoorsteen. De Haagse Vogelbescherming - en dan vooral onze stadsvogelkundige Martin van de Reep - was er druk mee. Om verstoppin-

gen van de schoorsteenopeningen te voorkomen werd voor Suzannaland een nestconstructie gemaakt. Op de Smaragdhorst werden de schoorsteenpijpen verlengd.

Avontuur en gevaren

Voor onderzoek naar de ooievaarspopulatie, begonnen we in 2012 kuikens op diverse Haagse nesten te ringen. Dat heeft ons heel veel informatie verschaft, zoals dat nagenoeg alle jongen na het uitvliegen op trek gaan naar het zuiden. Er waren waarnemingen uit België, Frankrijk, Spanje en Marokko! En dat ze zich na 2-3 jaar als geslachtsrijpe vogels over heel Nederland verspreiden om zelf te gaan te nestelen. Eén van onze ooievaars nestelde zelfs in Middelburg. Ze blijven dus niet 'hangen' en keren niet allemaal terug naar Den Haag, zoals eerder werd gedacht. Het leven van jonge ooievaars zit wel vol gevaren, zoals hoogbouw, elektriciteitsmasten en -kabels, windmolens, vliegvelden en verkeer. Op hun trekroute wordt er helaas ook nog steeds door plezierjagers op vogels geschoten. Een ooievaar die telkens veilig op het nest terugkeert, kunnen we dus wel een geluksvogel noemen. Ooievaar 1907 is één van die geluksvogels. Daarnaast bracht ze ook geluk, voor mij persoonlijk, al die keren dat ik oog in oog met haar stond... als ik haar jongen mocht ringen. Het waren dierbare momenten. Ik weet dat ook veel

andere mensen een band hadden met ooievaar 'Monika'. Het laatste jaar merkten we, dat haar hoge leeftijd zijn tol begon te eisen: ze liep steeds manker en kreeg geen jongen meer. Maar tot op het laatste moment bezette ze met haar partner 9165 hun troon: het hoge nest aan de Smaragdhorst.

Nieuw tijdperk

Op 4 juli 2024 is 1907 ingeslapen bij Vogelopvang De Wulp. Dank aan de medewerkers voor de laatste lieve zorgen. Het hoge ooievaarsnest zal ook de geschiedenisboeken ingaan. Het topzware bouwwerk bleek tijdens het uitdunnen afgelopen oktober zo onveilig, dat het verwijderd moest worden. Maar... er is een nestplatform gemaakt, zodat een nieuw tijdperk kan aanbreken!

Rondleidingen in de Eendenkooi in het Zuiderpark

Ruud van der Waard leidt u graag rond in 'zijn' eendenkooi. Op de volgende data bent u van harte welkom.

1e zondag van februari	2-2-2025
3e zondag van februari	16-2-2025
1e zondag van september	7-9-2025
3e zondag van september	21-9-2025

Stuur een mailtje naar rwnuthatch@gmail.com als u dit unieke, doodstille stukje natuur wilt bezoeken.

Wilt u meer weten over eendenkooien, kijk dan op www.eendenkooien.nl

Dag(deel)excursies

Het informatietelefoonnummer voor algemene vragen aan de Commissie Excursies en Lezingen (CEL) is voor de komende periode 06-26300620.

Zaterdag 30 november 2024 Landelijke SOVON-dag in de Reehorst in Ede

N.B. dit is geen HVB-excursie, maar wij bevelen deze dag van harte bij u aan. Voor meer informatie: www.sovon.nl of <https://www.sovon.nl/over-sovon/landelijke-dag>

Zaterdag 7 december 2024 Nieuwe Driemanspolder

Ochtendexcursie met eigen vervoer*** (zie kader)
Tussen Zoetermeer en Leidschendam-Voorburg is een heel nieuw natuurgebied aangelegd. Deze Nieuwe Driemanspolder is speciaal aangelegd als waterberging en recreatiegebied. Het is een prachtig stuk natuur met veel waterpartijen. Er zijn veel vogels te vinden en er worden met regelmaat bijzondere soorten gezien. We gaan een wandeling maken langs de verschillende waterpartijen, met veel watervogels en een mooi stuk plasdras, waar we veel steltlopers gaan zien. Laat u verrassen door deze mooie polder.

Leiding: Marcel van Rooijen (06-29516778)

Tijdstip vertrek: 08:30 uur

Vertrekpunt: parkeerplaats naast Camping De Drie Morgen, Leidschendamseweg 3, 2716 MA Zoetermeer

Opgave: deelname vooraf opgeven via hvbexcursies@live.nl

Kosten: geen

Zaterdag 11 januari 2025 Duivenvoorde (Voorschoten)

Ochtendexcursie met eigen vervoer* (zie kader)
We bezoeken het park rond Kasteel Duivenvoorde in Voorschoten. Dit is in de 19e eeuw aangelegd in Engelse landschapsstijl. In de hoge oude bomen, in de winter zonder blad, hopen we appelvinken te zien en horen zingen. Er zitten ook boomklevers, diverse soor-

ten mezen, grote bonte specht en diverse wintergasten zoals vuurgoudhaan en koperwiek. Tevens kunnen we de nabijgelegen weilanden bekijken voor diverse soorten ganzen en eenden. Na afloop is het mogelijk iets te nuttigen in de naastgelegen Hof van Duivenvoorde.

Leiding: Wouter de Quant (contactpersoon Muriel Kommer (06-51539821))

Tijdstip vertrek: 9:00 uur (let op: afwijkende tijd)

Vertrekpunt: parkeerplaats station Mariahoeve, zijde Voorburg (Appelgaarde)

Opgave: deelname vooraf opgeven via hvbexcursies@live.nl

Kosten: Het is nodig een entreeticket te hebben of ter plekke te kopen (€ 1,50) bij de ticketautomaat of tevoren online op kasteelduivenvoorde.nl. Parkeren kost € 4,00 en wordt verdeeld over de inzittenden. Vervoer (bij carpoolen per persoon € 0,10 per km, alleen contant).

Zaterdag 8 februari 2025 Prunjepolder en Brouwersdam

Dagexcursie met eigen vervoer** (zie kader)

We gaan weer naar de Prunjepolder, Plan Tureluur en hopen op mooie waarnemingen van ruiters en zaagbekken. Op de terugweg zien we op de Brouwersdam hopelijk overwinterende zeevogels: duikers en alken.

De locaties zijn in deze tijd van het jaar altijd goed voor veel soorten overwinterende vogels.

Leiding: Rob Noort (06-10775319)

Tijdstip vertrek: 08:30 uur

Vertrekpunt: parkeerplaats Station Mariahoeve, zijde Voorburg (Appelgaarde)

Opgave: deelname vooraf opgegeven via hvbexcursies@live.nl

Kosten: vervoer (bij carpoolen per persoon € 0,10 per km, alleen contant)

Wilt u het mobiele telefoonnummer van de gids s.v.p. alleen gebruiken voor dringende zaken op de excursiedag zelf?

Zaterdag 22 februari 2025 Krimpenerwaard en Alblasserwaard

Dagexcursie met eigen vervoer** (zie kader)

We zijn al lang niet meer in deze gebieden geweest. Er is veel veranderd. We bezoeken de buitendijkse Lekgebieden De Snakkert en Korte Zand en Grote en Kleine Zaag. Tevens nemen we een kijkje in de Donkse Laagten. Hier en daar zal een wandeling worden gemaakt in de mogelijk drassige gebieden. Houd daar rekening mee i.v.m. schoeisel.

Leiding: Ton Haase (06-12721879)

Tijdstip vertrek: 8:30 uur

Verzamelpunt: parkeerplaats station Mariahoeve, zijde Voorburg (Appelgaarde)

Opgave: deelname vooraf opgeven via hvbexcursies@live.nl

Kosten: vervoer (bij carpoolen per persoon € 0,10 per km, alleen contant)

Zaterdag 15 maart 2025 Zoetermeer Buytenpark & Vogelkijkscherm Meerpolder

Ochtendexcursie met eigen vervoer ** (zie kader)

In maart keren veel weidevogels terug vanuit de overwinteringsgebieden. Na een wandeling door het Buytenpark waar, zo leert de ervaring, altijd genoeg te zien en te horen is, lopen we door naar de Zoetermeerse Meerpolder. Daar is een groot gebied weidevogelvriendelijk ingericht en beheerd. Afgelopen jaar is aan de rand hiervan Vogelkijkscherm Meerpolder geplaatst. Van hieruit kunnen we het begin van het weidevogelbroedseizoen ongemerkt gadeslaan. En natuurlijk ook vogels die nog niet zover zijn.

Leiding: Michèl Gieskens (06-23227541)

Tijdstip vertrek: 8:30 uur

Verzamelpunt: parkeerplaats station Mariahoeve, zijde Voorburg (Appelgaarde)

Opgave: deelname vooraf opgeven via hvbexcursies@live.nl

Kosten: vervoer (bij carpoolen per persoon € 0,10 per km, alleen contant)

Verzamelpunt: De parkeerplaats bij NS-station Mariahoeve zijde Appelgaarde (Voorburg), tenzij anders genoemd.

Opgave: Voor alle excursies dient u zich vooraf op te geven bij de contactpersoon van de CEL (tenzij anders genoemd). Deelname is naar volgorde van opgave.

Mocht u na opgave onverhoopt verhinderd zijn, dan vernemen wij dit graag uiterlijk 48 uur voor de excursie zodat de vrijgekomen ruimte kan worden ingevuld.

Vervoer: Voor dagexcursies met eigen vervoer aangeven of u zelf met uw auto kunt rijden en hoeveel deelnemers u kunt meenemen; of dat u met een deelnemer wilt meerijden. Kosten voor meerijden is €0,10 per kilometer, af te rekenen met de chauffeur. Om het milieu te sparen, rijden wij met zo weinig mogelijk auto's.

Rekeningnummer: Voor excursies waaraan kosten zijn verbonden die moeten worden overgemaakt, dient u het aangegeven bedrag te storten op IBAN NL75 INGB 0002 7184 86 t.n.v. Haagse Vogelbescherming, afdeling excursies. Annuleringen schriftelijk of telefonisch meedelen.

Regels en reglement: Met het verschijnen van de nieuwe agenda, vervalt automatisch de vorige.

Deelname geschiedt op basis van het Reglement Deelname Excursies/Reizen (augustus 2011). Dit reglement kunt u opvragen.

Jongeren: Op alle excursies zijn ook jongeren welkom!

Zwaarte excursies:

- * lichte wandeling, geen conditie vereist
- ** flinke wandeling, enige conditie vereist
- *** lange wandeling of meerdere wandelingen, conditie vereist

****zware wandeling(en) in moeilijk/ruig terrein

Terugkomsttijden

ochtend: tussen 12.30 en 13.00 uur *lange ochtend:* tussen 14.00 en 14.30 uur *dag:* tussen 17.30 en 18.00 uur

Eten en drinken: Neem iets te eten en drinken mee voor onderweg, daar er niet altijd een uitspanning kan worden bezocht. N.B. verzoek in de auto's niet te eten en/of drinken.

Kleding: Aangeraden wordt waterdicht schoeisel en regenkleding mee te nemen. In de winter warme kleding en handschoenen. In de zomer ademende kleding in lagen met voldoende bedekking tegen felle zon en evt. insecten. Bij voorkeur niet te felle kleuren.

Waarnemingen augustus-oktober 2024

WIM KOOIJ

De solitaire *bonte kraai* in de Scheveningse Bosjes kwam de hele zomer aan aandacht niks te kort, maar gaandeweg lijkt het spannende er toch vanaf. Tenminste tot ver in augustus huist hij in en rond de Scheveningse Bosjes maar neemt de meldingsfrequentie op waarneming.nl flink af. Ook in september en oktober is hij nog aanwezig, maar dan vooral in het havengebied van Scheveningen.

En verder... Op 2 augustus wordt een overvliegende *graszanger* opgemerkt in de Helmduinen. Met een waarneming van een *porseleinhoen* moet je het treffen, heel vroeg opstaan kan helpen. Op 14 augustus leidt dat tot een ontmoeting met dit hoen voor vogelaars in Lentevreugd en op 12 als 31 augustus is de soort aanwezig bij het vogelringstation in Meijendel. Daar wordt hij ook gevangen, geringd en weer vrijgelaten...

porseleinhoen

Van de mysterieuze *zwarte ooievaar* vliegen er op 17 augustus twee stuks over de Vulkan. Eerder werd een verblijvend exemplaar gemeld in Lentevreugd. Op de 30ste is een *draaihals* aanwezig in de Helmduinen. *Fluiters* zijn steeds schaarser in onze

graszanger

omgeving en verdwijnen doorgaans in de nazomer met stille trom zuidwaarts. Toch wordt er op 31 augustus eentje opgemerkt in de Ganzenhoek.

Eind augustus en begin september zijn gouden tijden voor wie aast op een ontmoeting met een *visarend*. Uiteraard worden ze vanaf de Vulkan gezien, maar ook in Meijendel, onder andere vanaf de Prinzenberg en meer landinwaarts zoals bij Starrevaart. Dezelfde periode is ook piektijd voor de *reuzenster*, trekkend langs de kust, maar eveneens verblijvend bij Starrevaart.

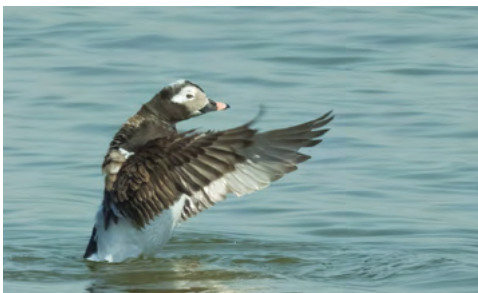
De *roodpootvalk* wordt in de eerste helft van september vrijwel dagelijks gesignaleerd, vooral in Meijendel. Vanaf dan ook maandenlang dagelijkse waarnemingen van een jonge *kuifaalscholver*. Het havengebied is dé plek voor een meet and greet.

De *nachtzwaluw* zou wel eens heel voorzichtig bezig kunnen zijn aan een rentree in ons duingebied. Bij de Duindamse Slag boven Noordwijk heeft dit voorjaar vermoedelijk een paar gebroed. Wij moeten het hier dichterbij nog even doen met een verblijvend exemplaar in de Helmduinen op 20 september.

Het determineren van geluiden van sommige *piepers* blijft specialistenwerk. Maar eenmaal onder de knie zou je op 1 en 29 september een *duinpieper* met zijn melodieuze roep hebben kunnen waarnemen op de Vulkaan. Voor de *grote pieper*, met een krachtige serie staccato tonen, had het dan op 30 september, 9, 19 en 25 oktober raak kunnen zijn. Nog iets zeldzamer is de *roodkeelpieper* met zijn kortere en wat meer schreeuwerige tonen. Op 9 oktober werd deze in Meijndel en op de 20ste op de Vulkaan gesignaleerd. En dan is er nog een *Siberische boompieper* die op 3 oktober opdook bij Duinoord.

Op 6 oktober werd een naar het zuidwesten vliegende *zeearend* eerst om 9.20 uur opgemerkt bij Rijksdorp en 2 uur later bij 's Gravenzande. Uiteraard zien we meldingen van tussenliggende locaties.

Op 7 oktober een *ijseend* bij de pier en 4 dagen later is het echt een mooie dag voor vogels die vooral ver op zee verblijven. Wie tussen half 6 en half 7 's avonds op de Pier of het Havenhoofd zou hebben gestaan had een *Noordse pijlstormvogel*, een *vaal stormvogeltje* en een *kleinste jager* kunnen zien. De als broedvogel in Nederland min of meer verdwenen *ortolaan* vliegt nog wel eens langs in het najaar. Er waren tenminste zes waarnemingen langs de duinrand tussen 4 en 20 oktober. De *dwerggors*, uit dezelfde familie, is altijd zeldzaam geweest

ijseend

ortolaan

en is in oktober ook 2 keer waargenomen. Voor de 6^e keer in de historie is er een exemplaar gevangen op het ringstation. De komst van de eerste doortrekkende *bladkoning* is elk jaar weer een spannend moment, bijna vergelijkbaar met de vondst van het eerste kievitsei in het voorjaar. Dit jaar werd het eerste exemplaar op 15 september gevangen bij het vogelringstation. Het luidde de start in van een reeks waarnemingen die tot eind oktober aanhield. Of de *bladkoning* tijdens de najaarstrek elk jaar talrijker wordt, of dat onze waarnemingsvaardigheden simpelweg verbeteren, blijft nog even de vraag. Zoals gebruikelijk is het Ganzenhoekbos opnieuw de hotspot voor de meeste waarnemingen van deze toch wat mysterieuze najaarsgast. Op 13 oktober is hier ook nog de sterk verwante *Pallas boszanger* waargenomen.

De roetvliegenvanger

Maar dan zijn we het grote vogelaarsmoment alweer voorbij. De uiterst zeldzame *roetvliegenvanger* wordt op 5 en 6 oktober 216 respectievelijk 360 keer in -wederomde Ganzenhoek gemeld op www.waarneming.nl. Dit leidde tot enorme drukte bij de parkeerplaatsen van Duinoord en de Wassenaarse Slag. Vogelaars van Assen tot Roermond kwamen deze kant op. Het begon met een groepje mannen dat op pad ging voor de zojuist al aangehaalde

roetvliegenvanger

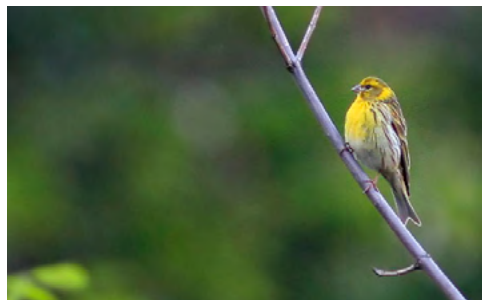
(foto: Lynsey van Foreest)

bladkoning als doortrekker. Jaarlijks een vaste prik in deze tijd van het jaar. Ze speelden geluidsbandjes af van deze soort, die al snel reageerde en ook in beeld kwam. De kijker richtend kregen ze even later een vreemde *vliegenvanger* in het oog. Een kleine schok, want naast het tamelijke late tijdstip, zag deze er toch wel anders uit dan de bekende *vliegenvangers*. Ze zagen een donker kleed in combinatie met een zeer lichte oogring. Gedacht werd even aan de *bruine vliegenvanger*, maar vanwege vooral de uitgebreide donkere tekening op de flank luidde de determinatie uiteindelijk *roetvliegenvanger*. De soort is nooit eerder in Nederland waargenomen! En in Europa slechts zeer incidenteel in Scandinavië. De soort is afkomstig uit noordoostelijk Afghanistan en de Himalaya.

Meer zeldzaamheden

Net buiten ons 'werkgebied' in Berkheide duikt op 21 en 22 oktober een *izabeltapuit* op. Een soort voor fijnproevers want van de gewone *tapuit* onderscheidt deze vogel zich slechts door een wat lichter, iets meer zandkleurig verenkleed met een minder contrasterende oogstreep en een meer uniforme beige-achtige uitstraling. Tussen 23 en 27 oktober deed hotelketen Fletcher wederom goede zaken bij hun vestiging

Duinoord. Deze keer was het de *sperwergrasmus* die - weliswaar minder dan bij de *roetvliegenvanger* - weer een paar honderd vogelaars op de been bracht. Dezelfde soort was eerder op 9 en 15 september in het duingebied gezien. Iets verder landinwaarts bij Lentevreugd kon op 23 en 24 oktober een verblijvende hop op genoeg aandacht rekenen. Op 26 oktober voor het eerst sinds bijna 20 jaar weer een (*vrouw-tje*) *zwarte specht*, die tellers op de Vulkaan verblijdde door daar een paar keer over te vliegen en even later te landen ter hoogte van de Fuutlaan.

Europese kanarie

velduil

Ook in de laatste dagen van oktober vliegen er nog spannende vogels langs. De *Europese kanarie* wordt gespot op 24, 26 en 30 oktober, een *velduil* vliegt op 29 oktober over het Westduinpark. Het is ook de dag van een late *grote stern*. En daarmee eindig ik deze terugblik op een aantal zinderende vogeltrekmaanden.

Voorlopige uitkomsten MUS-Project 2024

TOM LOORIJ

Onlangs zijn de eerste voorlopige uitkomsten berekend van het MUS-Project in 2024. In totaal werden 72 postcodegebieden geteld door 58 verschillende tellers. Hiervan namen er 12 twee gebieden voor hun rekening en één zelfs drie.

Eerst het goede nieuws: sinds 2021 zijn er nooit zoveel huismussen geteld op de telpunten als in 2024, gemiddeld 10,2 per postcodegebied, een toename van 33%. Het lijkt erop dat de beschermingsmaatregelen hun vruchten beginnen af te werpen.

huismus

Verder is er niet veel positiefs te melden. Van de gierzwaluw zijn tijdens de avondtelling aanzienlijk minder vliegende vogels geteld dan in 2023. Het koude en natte voorjaar is hier duidelijk de oorzaak van. Het Usutu-virus bij de merel lijkt in 2024 weer even de kop te hebben opgestoken, de aantallen waren wat lager dan in 2023. De groenling had een topjaar in 2023, maar viel nu met 20% terug. Het is onduidelijk of de ziekte Het Geel, waar deze soort gevoelig voor is, hierbij een rol speelt. Dramatisch is de ontwikkeling bij de spreeuw. Hoewel het aantal jaarlijks wel sterk fluctueert, zijn er sinds 2016 nog nooit zo weinig per postcodegebied ge-

teld als in 2024. Het pleit ervoor dat behalve de huismus en de gierzwaluw ook de spreeuw in het Haagse de nodige beschermingsaandacht verdient. Er zijn nog maar 7 gebieden waarin meer dan 10 spreeuwen werden geteld; in de overige 28 ging het om 5 of minder, een weinig hoopvolle situatie om de spreeuw in die gebieden te behouden.

De nijlgans en de Canadese gans lijken over het hoogtepunt van hun ongebreidelde groei in aantal heen. Die stagneert en hun aantal nam in 2024 zelfs licht af. Ondanks het feit dat 2020 tot Jaar van de wilde eend werd uitgeroepen om meer aandacht voor zijn bescherming te vragen, heeft dat in het Haagse weinig geholpen; vanaf 2021 is er in MUS een constante daling in het aantal per postcodegebied te zien.

Vrij verrassend is dat het aantal in MUS getelde grote bonte spechten per postcodegebied sinds 2020 voortdurend afneemt van 3,6 in 2020 tot 2,7 in 2024. Een verklaring is er niet. Andere holenbroeders als boomklever, holenduif en halsbandparkiet bleven met wat schommelingen ongeveer gelijk in aantal in die jaren.

Alle uitkomsten van het MUS-Project zullen weer worden gepubliceerd op de website van de Vereniging onder 'Inventarisaties' met een korte toelichting. Wanneer het zover is, zal dit via een Ganzenveer bekend worden gemaakt.

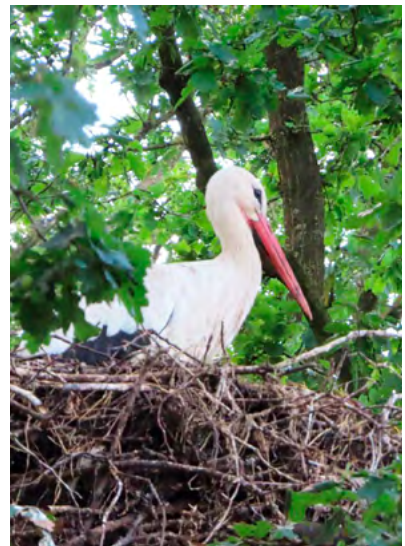
Ooievaars in De Wijk

HETTY MOS

In welke wijk vraagt u zich af? Mispoes. Het gaat om het plaatsje De Wijk op de grens van Overijssel en Drenthe. Ons lid Noor Gietema woont alweer 25 jaar in die omgeving. Oudere leden zullen zich Noor herinneren omdat ze van 1984 tot 2000 het vogelrustgebied Ockenburgh beheerde. Vanuit een verzorgingshuis in De Wijk houdt ze een oogje op de ooievaars die vlak bij broeden. Ze laten de nestpaal links liggen en kiezen voor de bomen. Hetty en Ap Mos namen samen met Rick en Marianne Hoeing in 2000 het beheer van het vogelrustgebied over. Een of twee

keer per jaar brengen Hetty en Ap hun voorgangster een bezoek. Dan geniet Noor van de verhalen uit Den Haag en van de foto's en filmpjes van 'haar' reser-vaat.

Afgelopen winter zagen ze bij een bezoekje een aantal ooievaarsnesten in de kale eiken. Toen ze in juli opnieuw gingen kijken was het raak: een aantal nesten was bezet! Niet ver van De Wijk ligt het plaatsje Schiphorst waar ooievaarsstation De Lokkerij nog steeds in bedrijf is. Volgens Hetty 'wemelt het in omgeving van de ooievaars.'

Vogelvangst in Solleveld, een oude traditie

MARTIN LOK

Het vangen van vogels met vinkenbanen bij Den Haag heeft een lange geschiedenis. Zo waren er vroeger in de duinen tussen Wassenaar en Monster talrijke vinkenbanen. Nu rest er nog slechts één. Oorspronkelijk waren de vangsten voor consumptie bestemd, maar later waren deze uitsluitend nog bedoeld voor wetenschappelijk onderzoek. De duinbeheerder destijds (nu Dunea) concentreerde alle ringwerkzaamheden in 2000 op één plek: in de duinen ten noorden van Den Haag. Dit is nu het bekende Vogelringstation Meijndel.

Tegenwoordig minder bekend is dat ook het vangen van vogels ten zuiden van Den Haag, o.a. in Ockenburgh en Solleveld, een lange geschiedenis heeft (Van der Meer et al., 2017). De vinkenbaan van de legendarische ringer Dirk Hoos, die net in de gemeente Monster lag, werd in de jaren dertig een ontmoetingsplaats voor jonge Haagse biologen en vogelaars (Arentsen, 1976). Dat waren o.a. Luuk Tinbergen, Frans Kooijmans, Jan Joost ter Pelkwijk en Karel Waldeck. Oorspronkelijk werd ook daar voor de consumptie gevangen, maar in 1937 ging men volledig over op het ringen van vogels.

In 1940 begon Frans G.J. Boer (1894-1946) een vinkenbaan, Rijksvogelringstation Ockenburgh, op een veld bij de verlaten boerderij Solleveld. In 1940 was de installatie gereed, maar in de meida-

gen ging alles door gevechtshandelingen weer verloren. Toch werd gedurende de hele oorlog, behoudens enkele korte onderbrekingen, doorgewerkt. Boer kwam in 1946 om bij een aanslag¹, maar de vinkenbaan is zeker nog tot 1949 actief gebleven (Tekke, 1943-51), Fig. 1 en 2.

Later was het Gerrit Engelen die veel in en ten zuiden van Den Haag ving (Wassenaar, 2004). Oorspronkelijk was hij in de tweede helft van de jaren vijftig/eerste helft jaren zestig actief op de vinkenbaan in het Zuiderpark. Kees Swennen, Wijnand Bleumink en Arie Spaans waren daar actieve vinkers. Daarna was Engelen actief op de Begraafplaats Oud Eik en Duinen. Echter, elke keer wanneer er weer

¹ Deze aanslag staat bekend onder de naam "De Sinterklaasmoorden" en is zelfs onderwerp van een recent boek (Van Heemstra, 2017).

Figuur 1. Het Rijksvogelringstation Ockenburgh in Solleveld in 1949 met M.J. Tekke, K. Waldeck en P. Reinerie. Bron: Onbekend tijdschrift van 1-12-1949 verkregen via H.F. Arentsen en F. Beekman.

Figuur 2. Ruïne van het Rijksvogelringstation Ockenburgh in Solleveld, ca. 1968. Later is dit bouwsel afgebroken.

grond nodig was voor graven, moest hij verkassen. In totaal had Engelen daar tussen 1946 en 1956 achtereenvolgend drie vinkenbanen in gebruik.

In 1960 bouwde hij een nieuwe vinkenbaan op een verhoging aan de oostzijde van de toenmalige Segbroekpolder, dicht bij de huidige Wijndaelerweg. De enige regel voor bezoek was dat dit het vangen niet verstoorde en arriveerde voordat het vinken begon of anders op enige afstand wachtte tot de netten na een vangst geleegd werden. De baan had te lijden van vernielingen en diefstal, zodat Engelen veel tijd kwijt was aan herstelwerkzaamheden. Ook kampeerde hij in de herfst maandenlang naast de hut om de vinkenbaan tegen vernieling en diefstal te beschermen. Tot overmaat van ramp zou eind jaren zestig de Segbroekpolder gebruikt worden voor het storten van sloopmateriaal uit de Haagse binnenstad en zou de baan verdwijnen onder De Puinduinen bij Kijkduin.

Engelen moest opnieuw verhuizen.

Figuur 3. Ligging (rode pijl) van vinkenbaan Dirk Hoos (1969-2004)

In 1969 begon Engelen de nieuwe vinkenbaan Dirk Hoos niet ver van de zeereep ten zuiden van de camping Ockenburgh (Fig. 3). Net als eerder in de Segbroekpol-

der had ook deze nieuwe baan te lijden van vernieling en diefstal. In mijn tijd ving Gerrit Engelen altijd alleen, maar ik weet dat zijn vrouw en later zelfs kinderen ook meehielpen. Zij hadden allen zelf ook een ringvergunning.

In 1970 trad de vinkenbaan in werking, eerst alleen nog maar met een enkel net. In totaal werden 703 vogels gevangen, verdeeld over 26 soorten. Bijzondere vangsten waren 3 klapeksters, 4 geelgorzen en 1 Europese kanarie. In Fig. 4 is Engelen te zien in actie op zijn nieuwe vinkenbaan.

Figuur 4. Gerrit Engelen in actie, ca 1971

In 1971 werd een net van afgekeurd haringwant van 12 meter toegevoegd voor de vangst van meeuwen, de specialiteit van Engelen. Afhankelijk van de windrichting kon het net van links naar rechts of van rechts naar links geslagen worden. Door de vier lokkers en het uitgestrooide brood konden meeuwen vanaf een afstand van 300 meter aangetrokken worden. Lokkers werden regelmatig vervangen door vers gevangen vogels, soms zelfs om de drie uur op drukke dagen (Engelen, 1975). Meeuwen kunnen niet langdurig als lokvogels

worden gehouden zoals vinken. Aan het begin van het seizoen werden de eerste nieuwe lokvogels gevangen met een klapnetje bij een patatkraam. In totaal werden in 1971 2183 vogels gevangen, verdeeld over 33 soorten waaronder 66 storm-, 5 zilver- en 118 kokmeeuwen. Bijzondere vangsten waren 6 klapeksters, 9 patrijzen, en 13 geelgorzen. Patrijzen kwamen in die tijd nog in de duinen voor, zowel in Solleveld als in het Westduinpark.

Figuur 5. Voorzijde van het ringstation Dirk Hoos.

Figuur 6. Interieur van het ringstation Dirk Hoos met de geluidsinstallatie voor het lokken.

De vangsten in 1972 zijn weergegeven in Tabel 1. Opmerkelijk zijn de hoge aantallen fraters en ringmussen. Fraters waren vroeger algemener in Zuidwest-Nederland, maar dat is nu verleden tijd. De ontwikkeling past binnen een grotere noordwaartse verschuiving van de winterverspreiding in Noord-Europa. Fraters werden nog zeker tot 1984 gevangen toen

Soort	Aantal	Soort	Aantal
Patrijs	7	Tjiftjaf	2
Dodaars	1	Spreeuw	301
Grote mantelmeeuw	4	Koperwiek	1
Zilvermeeuw	18	Roodborst	2
Stormmeeuw	202	Heggemus	1
Zwartkopmeeuw	1	Ringmus	86
Kokmeeuw	324	Graspieper	3
Grote bonte specht	1	Vink	155
Torenvalk	2	Groenling	183
Klapekster	3	Kneu	31
Zwarte kraai	2	Frater	135
Roek	1	Kleine barmsijs	18
Kauw	7	Grote barmsijs	22
Ekster	3	Barmsijs spec	11
Gaai	1	Putter	33
Goudhaan	3	Sijs	5
Koolmees	2	Geelgors	6
Pimpelmees	1	Rietgors	68
Veldleeuwerik	24	Totaal	1670

Tabel 1. Vangsten van Vogelringstation Dirk Hoos in 1972. Bron: Engelen in Rijen & Van Swelm, 1973.

Engelen 99 exemplaren ving, naast 16 ijsgorzen. Ook opmerkelijk zijn de aantallen ringmussen, een soort die vroeger veel algemener was dan tegenwoordig. Van de 202 stormmeeuwen bleken er 5 in 1972 geringd te zijn als pullus in Estland. Opmerkelijk is ook de vangst van een zwartkopmeeuw, een zeldzaamheid in die tijd.

Engelen en zijn vrouw hebben in deze vinkenbaan, ook met hulp van kinderen en kleinkinderen, nog ruim 25 jaar gevinkt. In 2004, drie maanden na het overlijden van Engelen, werd de vinkenbaan met de grond gelijk gemaakt. Het contract met de drinkwatermaatschappij was alleen geldig gedurende het leven van de vinker en werd niet verlengd voor zijn nazaten. Zo kwam er een einde aan een lange geschiedenis van vinkenbanen ten zuiden van Den Haag.

Overgebleven is Vogelringstation Meijendel met projecten als o.a. broedvogelonderzoek, zoönosenonderzoek, DNA-onderzoek naar tjiftjaffen, oriëntatieonderzoek naar spreuwen met GPS-zenders en het kleurringen van nachtegalen.

Voor geïnteresseerden organiseert het Vogelringstation jaarlijks excursies (Van der Spek et al., 2022).

Eind jaren zestig tot begin jaren zeventig was ook nog de Ockenrodegroep² actief in Solleveld met mistnetten. Tot 1973 werden uitgebreide rapporten van alle activiteiten uitgegeven, waarin ook de resultaten van de Dirk Hoos-baan werden opgenomen (Engelen in Rijven & Van Swelm, 1971-1973). In 1975 kwam Hein Rijven om bij een klimongeluk in de Alpen en vertrokken verschillende leden, waaronder ik,

² Leden Ockenrodegroep: o.a. Dick Brand, Frank van der Haagen, Kees Koppers (†), Ed Kuntze (†), Martin Lok, Fred van Olphen, Hein Rijven (†), Jan van der Straaten, Norman van Swelm, Jaap Vink.

naar andere regio's of werden opgeroepen voor militaire dienst. Van na 1973 zijn mij geen rapporten van de Ockenrodegroep meer bekend.

De dochter en de schoonzoon van Engelen hebben een overzicht met foto's van de vinkenbaan gemaakt dat bewaard wordt in het Loosduins Museum. Daarnaast zijn de documenten van het vogelringstation over de periode 1968-1996 opgenomen in het archief van de Westlandsche Drinkwaterleiding Maatschappij, dat zich in het Historisch Archief Westland bevindt. Dit zal gedigitaliseerd worden en wordt dan toegankelijker voor analyse.

Dankwoord

Met dank aan het Loosduins Museum voor toestemming voor reproductie van de foto's in Figuren 5 en 6 (foto's in Figuren 2 en 4 zijn van de auteur). Ook gaat mijn dank uit naar Frans Beekman, Vincent van der Spek en Arie Spaans voor commentaar en nuttige aanvullingen op een eerdere versie van dit artikel.

Bronnen

- H.F. Arentsen (1976). Dirk Hoos, één van de laatste Nederlandse beroepsvinkers. *Het Vogeljaar* 24:120-122.
- J. Duindam, G.J. Van Geest, G. Gelling, C.M. Lok (2021). Een halve eeuw broedvogelmonitoring in Solleveld en Ockenrode: het komen en gaan van vogelsoorten. *Holland's Duinen* 79:6-20.
- G.D. Engelen (1975). Het meeuwenlag. *Op het Vinkentouw* 25:9-11.
- H. van der Meer en F. Beekman (2017). De vinkenbanen bij Loosduinen als verdwenen landschapselementen. *Holland's Duinen* 70:30-38.
- M. van Heemstra (2017). "En we noemen hem". Uitgeverij Das Mag, ISBN: 9789041714091.
- H. Rijven & N. van Swelm (1971, 1972 en 1973). Rapporten 1970, 1971 en 1972 Vogelpopulatie Onderzoek in Ockenrode en de Westlandse Duinen. Eigen uitgave.
- V. van der Spek., R. van der Vliet, E. van Muiswinkel (red., 2022). *Jaarverslag 2022. Stichting Vogelringstation Meijendel*, Den Haag.
- M.J. Tekke (1943, 1947, 1948, 1949, 1951). *Jaarverslagen 1942-1949 van Ringstation Ockenburgh in Limosa*.
- R. Wassenaar (2004). In *Memoriam Gerrit Dirk Engelen*. *Op het Vinkentouw* 102:56-58.

Verenigingswinkel

Voor informatie, publiciteit en verkoop

De winkel is geopend op de
1e zondagmiddag van het kwartaal.
Zie voor de tijden onze website.

Diverse vogelkijkgidsjes v.a.	€ 9,95
DVD met 5 Haagse natuurdocumentaires <i>Ooievaars Natuurlijk</i>	€10,00
Serviesgoed met vogelafbeeldingen v.a.	€ 4,50
Raamstickers (3st. A4) wit en zwart ...	€ 3,00
Vogelherkenning- en zoekplaten	€ 0,50
Vogelkaarten v.a.	€ 1,00
Vogelpennen, vogeltassen	€ 3,50
Vogelparaplu	€ 7,50
Diverse wintervoerartikelen v.a.	€ 2,50
<i>Finstick</i> , (verrekijkerstatiefje)	€25,00
Vele modellen duurzame nestkasten, faunatrappen, voedersystemen, finsticks.	
Duurzame nestkasten in 14 modellen. Informatie: www.haagsevogels.nl Bestellen: info@haagsevogels.nl	
Plaatjes voor mezennestkasten	€ 2,00

Vogelopvang De Wulp

Heliotrooplaan 15
2555 MA Den Haag
Telefoon: 070 - 323 15 68

IBAN: NL83 INGB 0005 0926 75
t.n.v. Vogelasiel De Wulp

E-mail: info@vogelopvangdewulp.nl
Website: www.vogelopvangdewulp.nl
[facebook.com/vogelopvangdewulp/](https://www.facebook.com/vogelopvangdewulp/)
[instagram.com/dewulp](https://www.instagram.com/dewulp)

Contact

Bestuur

Foeke Zeilstra	voorzitter
Loes Holierbroek	vicevoorzitter
Jeroen Melcherts	secretaris
Rob de Jong	penningmeester
Rogier Mos	lid
Frits Ijzendoorn	lid
John Woudstra	lid

Correspondentieadres bestuur

Heliotrooplaan 15, 2555 MA Den Haag
E-mail: info@haagsevogels.nl

Algemeen bankrekeningnummer

IBAN: NL12 INGB 0003 5861 85

Functionaris privacybescherming

Jeroen Melcherts

Contributie

De contributie bedraagt minimaal € 17,50 per jaar voor volwassenen; gezinsleden € 7,00 jeugdleden tot 18 jaar gratis; lidmaatschap voor het leven: minimaal € 300,00. Betaling op IBAN NL49 INGB 0000 275200 t.n.v. Haagse Vogelbescherming.

Ledenadministratie

Voor aanmelden van nieuwe leden, adreswijzigingen en contributiebetaling kunt u terecht bij de ledenadministratie:

Rob de Jong
tel. 070 - 352 2940
e-mail: hvbledenadm@gmail.com

Commissie Excursies en Lezingen (CEL)

contactpersoon: Muriel Kommer
Voor informatie: tel. 06 - 26 30 06 20
E-mail: hvbexcursies@live.nl

Commissie Veldwerk

Contactpersoon:
Boudewijn Schreiner, tel. 06 19 77 88 93

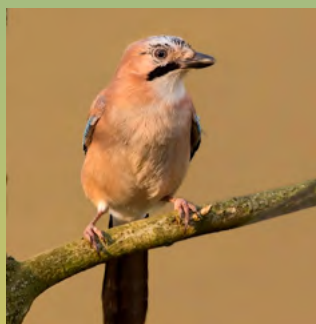
Algemene informatie

E-mail: info@haagsevogels.nl
Website: www.haagsevogels.nl
<https://www.facebook.com/HaagseVogels/>
Vogelopvang De Wulp, tel. 070 - 323 15 68

Alarmnummers Milieuzaken

Voor spoedeisende zaken als kappen en snoeiwerkzaamheden in de broedtijd

- Wet natuurbescherming: 0888 333 555 (24/7)
- Den Haag noord:
Adri Remeus, tel: 06 - 53 42 56 02
- Den Haag zuidwest:
Ruud van der Waard, tel: 06 - 47 46 01 59
- Leidschendam-Voorburg:
Martin van de Reep, tel: 06 - 54 75 89 50

Geen natuur
zonder vogels!